

שיעורים בפרשת השבוע

מפי מורינו
פה מפיק מרגליות
הרה"ג ר' יצחק אהרן גאלדהירש שליט"א

פרשת דברים חזון – ט באב תשפ"ה

השיעורים נאמרים מדי יום ביומו
בין מנחה למעריב
בביהמ"ד 'קהל חסידים'
שערי חסד – ירושלים

בליל זה יבכין ויללון בני

במוצש"ק ליל תשעה באב אחר אמירת הקינות

יתקיים דרשה קינה ונהי

בקליזת הגדול דחסידי באיאן מפי מורינו

הרה"ג **יצחק אהרן גאלדהירש** שליט"א

ויועבר בשידור חי בקול "נעימות הפרשה"

0772110208

שלוחה 9

וכן אפשר לשמוע כל הדרשות על ט' באב משנים

שעברו בשלוחה 3-6

שמעו ותחי נפשכם

ניתן לשמוע השיעורים

בקול נעימות הפרשה 077-2110208

מס' ארה"ב 1-518-9311-901

שיעורים שבועיים בשלוחה 1 | שיעורים יומיים בשלוחה 4

לתרומות והנצחות

לעילוי נשמת או לזכות יקירכם

ניתן לתרום ב"גדרים פלוס" ע"ש נעימות הפרשה

או בפלאפון מס' 053.414.3747

יו"ל ע"י מכון נעימות הפרשה להפצת שיעורים מפי מורינו שליט"א

לקבלת הגיליון ולהערות והארות במייל nh987611@gmail.com

תוכן הענינים

שיעור יום א' פרשת דברים תשפ"ה

ד	עניני משנה תורה
ד	ספר מוסר לכל ישראל בכל הדורות
ה	תיקון חטא לשון הרע ושנאת חנם
ו	הזהירות באבק לשון הרע
ו	המקום גורם
ט	בדק את בני"אם הם בכלל שומעי מוסר
י	משה רבינו הביא את בני"א לידי תשובה מאהבה
י	העצה לבא לגאולה - האחדות
יב	תוכחה כיצד
יב	הזהירות מפירוד הלבבות
יג	הנהגת הדיינים בשעת הדין תורה
טז	הנהגת בני"א בגלות
יח	כבודם של ישראל - השפעת העשירות
יח	החילוק בין החיים למתים
יט	ה' אב - יומא דהילולא דהאר"י הק' זי"ע

דרשה ליל תשעה באב תשפ"ד

בקלויז הגדול דחסידי באיאן בעיה"ק ירושלים תנב"א

כ	הציפיה התקוה והאמונה בביאת המשיח
כא	יחד עם הקיווי תהיה התפילה על הגאולה
כב	לא להתייאש מן הגאולה
כד	ההרוגה עליך חבוקה ודבוקה בך
כט	קרבה אל נפשי גאלה
ל	עניני אהבת ישראל
לב	בחומר עון המחלוקת
לג	מעלת דיבור טוב ומחזק לזולת
לה	התחזקות באמונה ובטחון
לז	השי"ת אתנו בכל מצב
מא	בין כך ובין כך קרואים בנים

שיעור יום א' פרשת דברים תשפ"ה

עניני משנה תורה

וטרם שיתחיל בביאור התורה התחיל להוכיחם ולהזכיר להם עוונותיהם, כמה ימרוהו במדבר וכמה התנהג עמהם הקדוש ברוך הוא במדת הרחמים, וזה להודיע חסדיו עמהם ועוד שיוכחו בדבריו שלא יחזרו לקלוקלם פן יספו בכל חטאתם, ולחזק לבם בהודיעו אותם כי במדת רחמים יתנהג עמהם לעולם, שלא יאמר אדם לא נוכל לרשת את הארץ, כי אין אדם אשר לא יחטא ומיד תהיה מדת הדין מתוחה כנגדו ונאבד, ולכן הודיעם משה רבינו כי הקדוש ברוך הוא רחמן מלא רחמים, כי הסליחה והמחילה ממנו יתברך סיוע ועזר לבני אדם בעבודתו, וכענין שאמר הכותב (תהלים קל, ד) כי עמך הסליחה למען תורא, ע"כ דברי הרמב"ן.

כתב הרמב"ן בהקדמתו לספר דברים, ספר משנה תורה:

"הספר הזה ענינו ידוע שהוא משנה תורה, יבאר בו משה רבינו לדור הנכנס בארץ רוב מצוות הצריכות לישראל ולא יזכיר בו דבר בתורת כהנים, לא במעשה הקרבנות ולא בטהרת הכהנים ובמעשיהם, שכבר ביאר אותם להם והכהנים זריזים הם לא יצטרכו לאזהרה אחר אזהרה, אבל בישראל יחזיר המצוות הנוהגות בהם, פעם להוסיף בהן ביאור, ופעם שלא יחזיר אותן רק להזהיר את ישראל ברוב אזהרות, כמו שיבואו בספר הזה בעניני עבודה זרה אזהרות מרובות זו אחר זו בתוכחות, וקול פחדים אשר יפחיד אותם בכל עונשי העבירות.

ספר מוסר לכל ישראל בכל הדורות

והיה מזהיר לתלמידיו ללמוד תמיד משנה תורה לעורר לבם, והטעם הוא שכאשר חש האדם שהדברים יותר קרובים ושייכים אליו נכנסים הם ביותר ללב ופותחים את אזניו לשמוע את דברי המוסר.

כתב בספה"ק שם משמואל (דברים תרע"ה) שדברי המוסר שבמשנה תורה חודרים יותר לתוך עומק לב ישראל ומעוררים ביותר, וכדאמר היהודי הקדוש זצ"ל מפרשיסחא, שהמובחר שבספרי מוסר הוא ספר משנה תורה,

הרה"ק מפרשיסחא זצ"ל, כי עצה היעוצה לאדם שנפשו חשקה לשוב בתשובה שלימה לפניו יתברך, שילמד כל השנה ספר משנה תורה, ובזה יתעורר לבבו לתשובה, וזה אפשר לרמז כאן, **אלה הדברים** דברי תוכחה אלה שבספר זה, **דבר משה אל כל ישראל** שבכל דור ודור.

כיסוד זה מובא גם בספר רשפי אש להרה"ק **רבי מרדכי מנעשכזי** זי"ע שאמר ש'במשנה תורה כלולים כל דברי המוסר שבעולם'.

וכן מבאר בספה"ק **בית יעקב** (להרה"ק רבי יעקב אהרן מאלכסנדר זי"ע), על הפסוק **אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל**, על דרך ששמעתי ממוורי

תיקון חטא לשון הרע ושנאת חנם

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זחב (דברים א, א).

כל ישראל, דהיינו שהוכיח ל'כולם' על כך, לפי שכולם נכשלים בזה.

ואפשר שמשום כן רמז משה רבינו בהמשך הפסוק את חטאי ישראל ברמיזה ולא בפירוש, שבזה הוא מבאר כיצד הוא נראה אבק לשון הרע, שלפעמים מדברים לשון הרע באופן שמזכירים הדבר בדרך רמז, שהיה איזה מעשה במקום פלוני, וגם זה הוא בכלל לשון הרע שאסור בדיבור.

ובהמשך הפסוק רמז להם על תיקון החטא על ידי האחדות, וכמו שאומרים בשם הגר"א מווילנא זצ"ל, **אלה הדברים**

הנה פרשה זו קוראים תמיד בימי תשעת הימים, ימים בהם עוסקים בתיקון הענינים שמחמת כן נגרם החורבן. והנה אמרו חז"ל (יומא ט:): שבית המקדש השני נחרב בעון **שנאת חנם**, והנה החפץ חיים מאריך שעיקר הענין של שנאת חנם היינו לשון הרע, וענין זה נרמז בתחילת הפרשה, וכמו שמבאר בספה"ק **מגלה עמוקות**, את הפסוק **אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל**, אל"ה - ראשי תיבות **א'בך ל'שון ה'רע**, ואמרו חז"ל (ב"ב קסה.) שרובן נכשלים בגזל ומיעוטן בעריות והכל באבק לשון הרע, וזה נרמז כאן בפסוק אל"ה הדברים, על הדברים שהם אבק לשון הרע דיבר משה אל

אשר דיבר משה - אל כל ישראל, דבר ישראל באחדות, ללא לשון הרע זה דיבר משה אליהם, שיהיו כל ושנאת חנם.

הזהירות באבק לשון הרע

דוד המלך לפני ריבונו של עולם, **"נאלמתי דומיה"**, כל ימי נזהרתי שלא לדבר לשון הרע על אנשים, ולא די בזה, אלא **החשיתי מטוב** אף הרבה דברים טובים לא אמרתי כדי שלא אבוא לספר גם בגנותו של המדובר, ואע"פ כן **וכאבי נעכר**, באים עלי יסורים, וכל כך הוא משום **חם ליבי בקרבי**, ליבי מתלהט ונצרב בהעלותי על זכרוני כי **בהגיגי - תבער אש**, כשדיברתי ואמרתי דיבור כמו 'נורא בי פלניא' - אש מצויה בביתו של פלוני, הרי זה כבר כאילו **דיברתי בלשוני** לשון הרע ממש", ולכן ראוי שיבואו עליו העונשים הקשים שהיה נרדף בחייו.

הנה בגדר אבק לשון הרע אמרו **בגמרא** (ערכין טו:) 'היכי דמי לישנא בישא אמר רבה כגון דאמר איכא נורא בי פלניא', דאיכא בשרא וכוורא, והיינו שהדבר משתמע בשתי לשונות, שיתכן לפרש הדבר שיש להם הרבה בני בית ולכן כל היום מבשלים שם, ויתכן לפרש הדבר שהרי זה בית שהם עוסקים כל היום במאכל ומשתה, והדבר תלוי לפי הניגון בו מוציא את המילים מפיו.

ויש בזה מאמר **מהמגיד מקלם** זצ"ל שביאר את מה שאמר דוד המלך (תהלים לט, ג) **"נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר. חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני"**, וכך פירש שאמר

המקום גורם

פירש רש"י, **לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל**.

יש להבין מה שרמז את החטאים על אחר, ועוד יש להבין שהרי בהמשך פי המקומות, ולא רמז החטאים באופן הפרשיות האריך משה רבינו לפרש את

גילה להם אז משה רבינו ע"ה האיך היו הצירופים אם לא חטאו, ודבר אליהם ככל אשר צוה ה', היינו שגלה להם שדברי הקב"ה בתורה היו על תנאי, וביאר להם האיך היו הצירופים אם לא היו חוטאים.

במה שפירש שלפעמים המקום גורם לחטא, ידוע מה שפי' **הבעש"ט הק' זי"ע** על מה ששינינו במסכת אבות (פ"ג מ"ג) **שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים שנאמר ובמושב לצים לא ישב אבל שנים שיושבים ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם**, ופי' הכוונה, דהנה כאשר רואים שני ת"ח שיושבים ללמוד ואין הלימוד הולך אצלם כדבעי, ואין הם יודעים מהי הסיבה לזה שהלא בדרך כלל הם מצליחים ללמוד, הרי זה סימן שהמקום הזה שהם יושבים שם עכשיו היה **מושב לצים** שישבו שם מקודם לצים ונשאר הרושם שלהם במקום ההוא, ולכן גם הם אינם יכולים ללמוד שם באותו המקום כדבעי, אבל שנים שיושבים ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם, שעל ידי זה נתקדש המקום ההוא ושורה בו השכינה.

וכענין זה מספרים שפעם כשהיה **הבעש"ט הק' זי"ע** בדרך, זמם הבעל עגלה של הבעש"ט לקום עליו ולהרגו

כל החטאים של בני ישראל ושם הזכירם בבירור ולא ברמז.

ומבאר בספה"ק **דברי חיים** שכל אותן המקומות היו מקומות מוכנים ומיועדים לחטא, כמבואר בספה"ק דלפעמים המקומות הם שגרמו להם לחטא, לפי שהמדבר היה מדור הקליפות, מקום נחש שרף ועקרב, וכמבואר בזה"ק פרשת בשלח ובכמה מקומות, וזה פירוש מה שכתב רש"י שהזכיר הדבר ברמז משום כבודן של ישראל, לומר שמה שנכשלו בחטא נגרם הדבר על ידי המקום, ולימוד זכות זה הוא 'כבודן של ישראל', ולאחר מכן פירש את החטאים.

אבל כתב הדברי חיים שבאמת הכל תלוי בבחירה, ואם האדם מיישר דרכיו נתהפך הכל לעזרתו, ואפילו מקום שהוא אינו מתוקן, בכח האדם להפך ע"י מעשיו את השפעת המקום להיות לו לעזר לעבודת השם.

ולזה רמז להם הדבר ברמיזה, היינו משום שזה הענין דשמות המקומות גרמו להם לחטא, מכל מקום היה באפשרותם לתקן, ודבר אליהם משה 'ככל אשר צוה ד' אותי', היינו כמו שהקב"ה צוה למעלה שהיה בתנאי אם לא יחטאו, ואז היו אותן המקומות נתקנו יחד, ולזה ביאר 'את התורה הזאת', והיה מפרש להם האיך היה התורה הזאת הנכתבת עתה סרוחנם,

וכמוכן דיני זה המקום ברוב זוהמתו, שהוא מופקע מכל דבר שבקדושה, והנה בהגיע הרה"ק לאותו מקום להכין עצמו לא עלתה בידו כלל ואף שכנראה מטבעו הוקשה לו, לא היה יכול בשום פנים ואופן לפנות עצמו שם. וכיון שהיה הדבר תמוה בעיניו, שאל לבעל האכסניא שהיה עם הארץ גמור על מעשיו שם באותו המקום, עד שנודע לו מפיו ששם במקום זה עושה הוא את הסוכה בחג הסוכות, וצהלו פניו של הרבי ר' זושא על שהבין כי סיבת הדבר היא מחמת קדושת המצוה שקיימו במקום הזה.

ובהתבוננות בזה המעשה הנורא נראה דהלא פשיטא שזו הסוכה פסולה היתה מעיקרא, מאחר שהמקום מיסודו בית הכסא קבוע הנאסר בכל דבר שבקדושה, ובכל זאת פעלה מחשבתו של אותו יהודי ועשתה רושם עד שהשפיע קדושה אף בסוכה שכזו, והרגיש הרה"ק בקדושה שהשפיעה סוכה פסולה שכזו על המקום על אף שהיה מקום טמא ומטונף עד שהורגשה שם הקדושה במשך כל ימות השנה.

ומעתה ק"ו הדברים, דאם אפילו סוכה פסולה כזאת עושה רושם של קדושה, אם כן בודאי שכל מעשה טוב שעושה האדם הרי זה עושה רושם לטובה.

יחד עם תלמידיו שנסעו עמו רח"ל. אמר לו הבעש"ט תמשיך קצת בנסיעה ואח"כ תעשה זאת. הסכים הבעל עגלה, ותיכף שנסעו קצת מהמקום מיד עלו בו רגשי חרטה ופרץ הבעל עגלה בבכי ונפל לרגלי הבעש"ט וביקש ממנו מחילה באומרו אינני מבין כלל מה עלה על דעתי להרוג איש קדוש זה. והסביר הבעש"ט, שהוא משום שבאותו מקום הרג גוי איש יהודי בעבר, {וישנה גירסא שאמר הבעש"ט כי במקום זה הרג קין את הבל}, ולכן במקום זה מתעוררת תאוות רציחה, לפי שמקום שנעשה שם חטא הרי זה מעורר לידי חטא רח"ל.

וכמו כן כשמקיימים מצוה במקום מסוים נשאר בו רושם, וזהו הענין של 'ציאת צדיק מן העיר עושה רושם', שאף כשהצדיק יצא כבר מן העיר, מכל מקום מאחר שהצדיק קיים בה מצוות, נשאר שם רושם מקדושת הצדיק.

וכמו כן יש כח לצדיקים להרגיש בכל מקום שקיימו שם איזה מצוה, וכמו שמספרים המעשה שהיה אצל הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שפעם נקלע בדרכו לכפר נידח והיה נצרך להכין עצמו בהכנות, ובימים ההם עדיין לא היה בית הכסא מתוקן כבימינו והיו צריכים לצאת לחוץ ולהכין עצמם בבורות וחפירות שהוכנו שם לצורך זה,

שם נתברר שהיה במקום זה בית הכנסת, וכאשר אמר המשמש לרבי שהיה שם בית הכנסת נענע הרבי בראשו.

וכאשר המשיכו בדרכם עצר הרבי שוב סמוך לבנין בשלישית, וכאשר בירר הגבאי אם היה שם בית הכנסת אמרו לו שמעולם לא היה כאן בית הכנסת, עד שנתברר שבאחד הבתים שבבנין זה מתאספים מדי שבוע לתפילת מעריב במוצאי שבת, וכאשר בא המשמש עם תשובה זו לפני הרבי שוב נענע בראשו כמי שמבין את הענין, שהרבי הרגיש גם בתפילה זו, שהשאירה רושם של קדושה על מקום זה.

ומספרים על הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע שפעם הלך לטייל בעיר אחת עם משמשו, וכשעברו ליד בנין אחד שהיה בנין מגורים, עצר הרבי ושאל מה יש בבנין זה. ענה לו המשמש שהרי זה מקום מגורים ואין שם איזה דבר מיוחד, אבל הרבי המשיך לשאול מה יש בבנין זה, והבין המשמש שכנראה היה בבנין זה לפנים איזה מקום קדוש. ואכן לאחר חקירה ודרישה נתברר שהיה שם בעבר בית הכנסת, וכאשר אמר המשמש לרבי שהיה שם בית הכנסת, אמר: הה, כאומר שעכשיו הוא מבין הרגשתו. לאחר שהמשיכו בדרכם כברת דרך, שוב עצר הרבי סמוך לבנין אחד ושאל מה יש בבנין זה, וגם

ברק את בני"אם הם בכלל שומעי מוסר

שאמר בשם צדיקי בית גור זי"ע, כי משה רבינו ביקש בתחילה לבדוק את בני ישראל אם הם מוכנים לקבל דברי מוסר, ולכן הזכיר הדבר ברמז, וכאשר ראה שהם מקבלים את דברי המוסר, אזי פירש ופירט להם הדבר יותר.

יש להבין מה שפירש רש"י, שהרי בהמשך הפרשיות האריך משה רבינו לפרש כל החטאים של בני ישראל ולא הזכירם ברמז, ואם כן איזה רווח יש במה שבתחילה הזכיר הדבר ברמז. ומבארים בשם המשגיח הרה"ח ר' גד'ל אייזנר ז"ל

משה רבינו הביא את בני לידי תשובה מאהבה

ויוהכ"פ עושין תשובה מיראה ואז הזדונות נעשים כשגגות, א"כ למה לעשות חשבון, מוטב שלא יזכר ולא יפקד, אבל בסוכות שעושין תשובה מאהבה והזדונות נעשין זכיות, אז באין השגגות לידי חשבון כיון שנתהפכו לזכיות, ע"כ נקרא ראשון לחשבון עוונות, עכ"ד.

ועל פי זה ביאר דברי רש"י, דמתחלה הזכיר משה את החטאים רק ברמז, כיון שעד אז לא עשו עדיין רק תשובה מיראה ועדיין הם שגגות, לא רצה להזכירם בפירוש מפני כבודן של ישראל, אבל אחר שהוכיחם ועשו תשובה מאהבה ונעשו מהחטאים זכיות, אז כבר לא היתה עוד חרפה להזכיר אותם, ואדרבה הם ביקשו להזכיר את החטאים מפני שנעשו מהם זכיות, לכן הזכירן אח"כ בפירוש.

באופן אחר מבאר הר"ק מסאטמר זי"ע את הענין באריכות, שתכלית התוכחה היה ענין גבוה, כדי לזכותם יותר ולהביאם לידי תשובה מאהבה, ועל פי זה הוא מבאר מה שאמרו במדרש, אמר לו הקב"ה למשה הואיל וקיבלו עליהן תוכחותיך צריך אתה לברכן מיד חזר וברכן וכו', ולכאורה מהי הכוונה שקיבלו את התוכחה, אם לומר שלא עשו עוד הפעם עגל או לא שלחו שוב מרגלים אין בזה רבותא כלל לגבי דור דעה, אלא ודאי כוונת הדבר שקיבלו את התוכחה היינו מה שרצה משה לפעול בתוכחתו והוא להביאן לידי תשובה מאהבה והם קיבלו דבריו ועשו תשובה מאהבה, ולכן היו ראויים לברכה.

והנה בקדושת לוי פי' את מאמר חז"ל על הפסוק ולקחתם לכם ביום הראשון - ראשון לחשבון עוונות, דבר"ה

העצה לבא לגאולה – האחדות

איכה אשׂא לְבַדִּי טְרַחֲכֶם וּמִשְׁאֲכֶם וְרִיבְכֶם (דברים א, יב).

אשר יקרא אתכם באחרית הימים, שהכוונה היא, יעקב אבינו צוה אותם שעליהם מוטל רק לראות שתהיה

בספה"ק אמרי נועם מבאר הפסוק על דרך שפירשו בספה"ק על הפסוק (בראשית מט, א) 'האספו ואגידה לכם את

(להרה"ק בעל "באר מים חיים" זי"ע) לקבל הסכמה מהסבא קדישא מרוזין זי"ע, ביקש המדפיס שיאמר לו דבר מה שיהיה לו לתועלת, ענהו הסבא קדישא מרוזין זי"ע שיאמר לו רק אם יבטיח למלא בזה שלשה תנאים: א) לזכור דבריו, ב) לפרסמם, ג) לקיים אותם. ופתח פי קדשו ואמר: קודם ביאת המשיח יבואו זמנים אשר בני ישראל יחלשו באמונתם, והעצה לזה יהיה, שיתאספו יחד בפרט בלילי שבתות לדבר ולספר מגדולת ועבודת הצדיקים ומזה יהיה להם חיזוק באמונה, וזה פי' הכתוב ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, "האספו ואגידה לכם", עשו לכם אסיפות ואגודות יחד לספר מצדיקים ובפרט בלילי שבתות, וזה יהיה לעצה נגד "את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", הקרירות באמונה שתשרור בעולם קודם ביאת המשיח, יקרא מלשון קרירות. וחזר הסבא קדישא והתנה את שלושת תנאיו.

ביניהם אחדות כאיש אחד בלב אחד, באסיפה ובאגודה אחת, ועל זה נקראים בשם כנסת ישראל, ואז אני אמשך לכם הגאולה העתידה, אשר עיקרה תלוי באחדות ואהבת ישראל, כי לא נחרבה ירושלים רק על שנאת חנם (יומא ט:).

וזהו 'איכה' אשא לבדי', היינו, משה רבינו ע"ה אמר להם שמה שתלוי בעסק החורבן והגאולה 'אנכי לבדי אשא זאת', עלי לתקן את עניני הגלות הרמוזים בתיבת 'איכה', ולהביא את הגאולה, והוא על הדרך שמבאר באור החיים הק' (שמות כז, כ) שמשו רבינו יהיה הגואל האחרון, וכן מבואר בזה"ק שהגואל הראשון יהיה הגואל האחרון (מש"ה - ר"ת - מ"ה ש'היה ה'וא ש'היה), ועליכם אינו מוטל רק לתקן את הריבים המחלוקות ושנאת חנם שביניכם, וזהו 'טרחם ומשאכם - וריבכם', היינו, הטירחא והמשא מה שמוטל עליכם, הוא רק לתקן הריב והשנאת חנם שבכם, ואז תבוא הגאולה.

כענין הזה מספרים, בעת שבא המדפיס והמו"ל ספר "שער התפילה"

תוכחה כיצד

הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנִבְוִנִים וַיְדַעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וְאֲשִׁימָם בְּרָאשֵׁיכֶם (דברים א, יא).

לחכם', כלומר, תעשנו לחכם, אז יאהבך וישמע לקול דבריך ויקבל את המוסר.

שכן כשהאדם יזכור את מעלתו אזי לא יבא לידי חטא, וכן אמר הרה"ק רבי שלמה מקרלין זי"ע שהחטא החמור ביותר של האדם הוא כשנשכח ממנו שהוא בן המלך.

וכן מבואר בספה"ק על הפסוק (משלי ג, יא) **מוסר ה' בני אל תמאס**, 'מוסר ה' - המוסר שה' אמר לך הוא 'בני', דע שאתה בני, 'אל תמאס', תדע שאינך נמאס אצל השי"ת אפי' כשנשכחת בעוונות, ועל כן בכל מצב שאתה תגיל ותשמח שאתה מזרע ישראל בן המלך, ותזכור תמיד שאתה הוא בני, בן המלך.

הנה בתחילת הפרשה התחיל משה רבינו להוכיחם על מה שחטאו, ומדוע בפסוקים אלו אמר להם דברי שבח, ומבאר בשל"ה הקדוש (פר' דברים דרך חיים), שדייקא כאשר הוכיחם בדברי מוסר סיפר מעלתם, הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים כו', והוא על דרך הפסוק (משלי ט, ח) אל תוכח לץ פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך. והענין הוא, כשאתה רוצה להוכיח את אחד, אל תאמר לו כך וכך אתה גרוע, כי אז ישנאך ולא ישמע לדבריך, וזהו שאמר 'אל תוכח לץ', שלא תוכח אותו בדרך זלזול לומר לו 'לץ אתה'. רק אדרבה אמור לו 'חכם אתה', ואם כן חרפה היא לאיש כמון לעשות כה וכה, זהו 'הוכח

הזהירות מפירוד הלבבות

אָנֹה אֶנְחֵנוּ עֲלֵים אַחֲינוּ הַמָּסוּ אֶת לִבֵּנוּ (דברים א, כח).

יש איזה תלישא קטנה בענין האחוה המרויח בתיבת 'אחינו', אזי 'המסו את לבבנו' קדמא ואזלא, כלומר שנצמח מזה פירוד ההולך וגדל השם ישמרנו, ומסיים: 'והחכם עיניו בראשו'.

בספה"ק בית אהרן (בליקוטים שבסוף הספר) מבאר את הפסוק 'אחינו המסו את לבבינו', שהנה טעמי המקרא בפסוק זה הם 'תלישא קטנה' ואח"כ 'קדמא ואזלא', והכוונה בזה היא, שאם

דקם, קם. כשדורכים עליהם הרבה, הרי הם מתחזקים ונקבעים במקומם. זה הוא המשל.

והנמשל הוא, שמריבה בתחילה אינה חזקה, ובעת שמורבים להתקוטט, וכל אחד מתייצב ועומד על דעתו, אז המריבה מתחזקת.

ויש לומר בזה רמז שמילות הפסוק **"אחינו המסו את לבבנו"** עם שמות הטעמים: **"תלישא קטנה וקדמא ואזלא"** בגימטריא (1778), כמנין **"האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא דמיא כיון דרווח רוח"** (1778), חושבנא דדין כחושבנא דדין, והוא פלא!

והנה רמז זה נרמז בחטא המרגלים, והענין בזה הוא שהרי בבכיה בליל תשעה באב בחטא המרגלים נגזר חורבן בית המקדש, שיהיה 'בכיה לדורות', והרי חורבן בית שני נגזר משום 'שנאת חינוס', לכן נרמז בחטא המרגלים עד כמה צריכים להזהר שלא יבואו לידי מחלוקת.

יסוד הדברים הוא על פי הגמרא במסכת סנהדרין (דף ז.) **אמר רב הונא: האי תיגרא, המריבה, דמיא, דומה היא לצינורא דבידקא דמיא, לזרם מים היוצא מן הנהר בעת שעולה על גדותיו, שתחילה מחלחלים המים בזרם דקיק באמצעות חור שהם יוצרים בתלולית העפר הניצבת ליד הנהר, כדי למנוע את הצפת השדות. ואם אין סותמים את החור הקטן של מקום יציאת המים בתחילת התהוותו, אז כיון דרווח, רוח, הולך ומתרחב הזרם הדק לזרם אדיר, עד שלא ניתן לסותמו.**

זה הוא המשל. והנמשל הוא, שהמריבה מתחילה בדברים קטנים, של מה בכך, אך אם אין פוטרים ומשליכים אותה, הרי היא מתרחבת ומתפשטת, עד שאי אפשר לעוצרה.

{ומביאה הגמרא עוד משל על המריבה, **אביי קשישא אמר: דמי לגודא דגמלא**, המריבה דומה לדפי עץ של גשר. בתחילה, בעת ששמים אותם, הם מתנענעים ומתנדנדים, ולבסוף, כיון

הנהגת הדיינים בשעת הדין תורה

וְאֵצִוָּהוּ אֶת שְׁפִטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר שִׁמְעוּ בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפִטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּר (דברים א, זז).

האור החיים הק' מבאר הפסוק בכמה דרכים, ובאחד הדרכים מבאר את כוונת

לבא לידי נשיאות פנים, וכך היה רבי אלעזר מבאר את הפסוק 'לא תכירו פנים במשפט' (דברים א, יז), שהכוונה הוא כפשוטו, שאסור לדיין להכיר פנים בפנים את אלה שבאים להתדיין לפניו, ועל ידי זה ממילא לא ישא פנים במשפט, וכך מבאר בפשיטות דברי חז"ל (סוטה מז:): משרבו רואי פנים בדין, בטל לא תגורו, ופרקו עול שמים ונתנו עליהם עול בשר ודם, שכאשר רואים ומכירים את בעלי הדין פנים אל פנים לפעמים אפשר לבוא לירא מפני אחד מהם שהוא תקיף בדעתו או עשיר בעל השפעה ובאים לידי עיוות הדין.

מספרים, כשישב רבי זאב זצ"ל מחבר ספר מראות הצובאות על כסא הרבנות בביאליסטוק היו בתפוצות פולין וליטא שני עשירים ידועים מישראל, ר' זימל אפשטיין ור' קופל היילפרין, השנים שותפים היו בעסקים גדולים ומרובים, הם היו קבלנים מטעם המלך, סללו מסילות בנו גשרים ופרנסו מאות משפחות מישראל, אף בעלי צדקה היו, נתבעים ונותנים בעין יפה לכל דבר שבצדקה.

פעם אחת היה ביניהם דין ודברים, באו לביאליסטוק לדין לפני רבי זאב שהיה ידוע לגאון ולצדיק. אותו יום עם גמר תפלת שחרית, רבי זאב יושב בבית

הפסוק, וז"ל: 'שלא יהיה השופט מצהיל פניו ונושא עיניו באחד מהם, ומשפיל עיניו מאחד מהם, אלא שתהיה דרך השמיעה שוה ביניהם, והוא אומרו 'שמוע', פירוש דרך השמיעה תהיה בין אחיכם, אם אתה תשא עיניך תשא לשניהם, ואם תשפיל תשפיל לשניהם.

או אפשר שיצו ה' שלא ישא עיניו כל עיקר בהם, כי אפשר שיטעה אחד מהם במין הראיה שהוא עין יפה יותר ממנו ויסתתמו טענותיו'.

ומוסיף האור החיים: 'ושמעתי מפי חכם גדול חסיד וגדול בישראל חביב עלי כרוחי ה"ה הרב רבי משה בירדוגו זלה"ה שהיה מדקדק בשעת הדין שיהיו עיניו למטה, ולא היה נושא עיניו כל עיקר, ושהיה מרגיש שאם היה נושא עיניו לצד ההכרח באיזה אחד מבעלי הדין היה מתבלבל שכנגדו, והוא אומרו 'שמוע בין אחיכם', שלא יעשו אלא השמיעה, והדברים באים מהטוענים לפנייהם באין השתנות לאחד מהם, ובזה 'ושפטתם צדק'.

כעין זה מספרים, כשהיה הגה"ק רבי אלעזר רוקח זצ"ל רבה של אמסטרדם ומחבר ספר ארבעה טורי אבן יושב בדין, היה מתעטף בטליתו ומשלשלה על גבי עיניו כדי שלא לראות פני בעלי הדין לדעת מי התובע ומיהו הנתבע, כדי לא

את פניו. וכך טען התובע מה שטען, ולא היה לו האומץ להאריך בדבריו. "ואתה בעל הדין השני, מה יש לך לטעון כנגדו?" שאלו רבי זאב, והנתבע גם הוא לא ההין להכביר במילים. וכך שמע הרב את טענותיהם וצוה לשמש להוציאם מבית הדין והחל נושא ונותן עם הדיינים להוציא דין לאמיתו.

משהתברר הדין צוה לשמש להכניס את בעלי הדין ואמר להם, על פי דין תורה כך וכך הוא דינכם, האם מקבלים אתם על עצמכם את הדין? "הן, רבינו" השיבו השנים,, מיד הפשיל רבי זאב את טליתו מעל ראשו ונתן להם שלום, "שלום עליכם רבי זימל! שלום עליכם רבי קופל!", וקרא לשמש וציוה לו לערוך לפנייהם שולחן ולכבד כיאות את האורחים החשובים.

ובזה קיים את המשנה באבות (א, ח) 'וכשיהיו בעלי הדין עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים, וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין כשקבלו עליהם את הדין'.

וכן פסק להלכה הש"ך (חו"מ סי' יז ס"ק יג) 'ועפ"ז כתב בספר חסידים דאין להסתכל בפני הבעלי דינים כשטוענים, דאסור להסתכל בפני רשע'.

דינו עטוף בטליתו מוכתר בתפיליו ועוסק בתורה, כשלפתע רואה השמש מבעד לחלון מרכבה רתומה לסוסים אבירים עומדת ומתוכה יוצאים שני העשירים המפורסמים ופניהם לבית הרב, מיד הגיע השמש בבחילות אל רבי זאב וקרא, רבינו, ר' זימל אפשטיין ור' קופל היילפרין באו לכאן. אמר לו רבי זאב בנחת, לך ושאל אותם לשם מה באו. יצא השמש כאשר נצטוה וכעבור כמה רגעים חזר ותשובתו בפיו, כי הם באו לעמוד לדין לפני רבינו. אמר לו רבי זאב, לך והכניסם.

בינתיים, שלשל רבי זאב את טליתו על גבי עיניו והזמין את הדיינים לשבת לצידו במושב בית דין, כשנכנסו העשירים לא נתן להם רבי זאב שלום ואף לא הסתכל בפניהם, אלא קרא מתחת לטליתו: זימל וקופל! מי ממכם שהוא התובע יטען תחילה! מיד נפלה עליהם אימה ופחד, לקבלת פנים שכזו לא ציפו כלל, הרב קורא להם בשמותיהם בלא הקדמת תואר 'רבי'... "אני התובע" אמר זימל בקושי. ענה לו רבי זאב: "השמע טענותיך!" חלשה דעתו של זימל, אין הרב נוהג בו כבוד ומדבר אליו בלשון נוכח כאל פשוטי העם, וגם אינו יודע מי התובע ומי הנתבע, שכן מליט הוא

הנהגת בני בגלות

רב לכם סב את הקר הזה פנו לכם צפנה (דברים ב, ג).

ידי השתדלות, על כן צוה דוקא על עשו 'פנו לכם צפונה' שלא יתקנא בכם'.

ומסיים הכלי יקר: 'זוה הפך ממה שישראל עושין בדורות הללו בארצות אויביהם, כי מי שיש לו מנה הוא מראה את עצמו במלבושי כבוד ובתים ספונים וחשובים כאילו היו לו כמה אלפים, ומגרים האומות בעצמם ועוברים על מה שנאמר 'פנו לכם צפונה', ומנהג זה הוא ברבת בני עמינו והוא המסבב את כל התלאה אשר מצאתנו, והמשכילים יבינו ליקח מוסר'.

ענין זה אכן היה לדאבונינו בארצות אשכנז קודם המלחמה, שבני ישראל היו ברום המעלה, ועל ידי זה נתעוררה קנאתם הרבה של הגוים עליהם.

הנה בגמרא חגיגה (דף ט:) אמרו 'דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חורא', שיפה העניות ליהודים, כרצועה אדומה לסוס לבן, ומבאר הר"ח, לפי שגלוי וידוע לפני הקב"ה כשמרבין עושר, בועטין בו, שנאמר: וישמן ישרון ויבעט.

וביאר הר"ק מאפסא (ילקוט אוהב ישראל), שהנה אימתי מלבישים רצועה

הכלי יקר מרמז בפסוק זה כיצד תהיה הנהגת בני ישראל בגולה, שיצפינו את עצמם, ואלו דבריו: 'רבים אומרים כי פסוק זה נוקב ויורד עד תהום ויש בו רמז לשעה ולדורות, וענין סבוב זה שילכו סחור לכרם ה' צבאות לא יקרבו, כי ימים רבים לישראל שהיו נדים ונעים סביבו ולא יותן לישראל כח עליהם עד מדרך כף רגל, עד שיבא מי שנאמר בו ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים (זכריה יד, ז) וכל זמן שישראל הולכים סחור סחור נאמר להם 'פנו לכם צפונה', ודרשו בזה חז"ל, 'אם הגיע שעתו של עשו הצפינו עצמכם' (דב"ר א יט).

וענין הצפנה זו, שאם ימצא האיש הישראלי בגלות החל הזה איזו הצלחה זעיר שם, אז יטמינו ויצפינו הכל בפני עשו, כי אין לך אומה שמתקנאת בישראל כמו עשו, כי לדעתם הכל גזולה בידם מהם מן ברכת יעקב אבינו שלקח ברכותיו של עשו במרמה.

וכן יעקב צוה לבניו 'למה תתראו' (בראשית מב, א), ופירש רש"י בפני בני ישמעאל ועשו כאילו אתם שבעים, כי שניהם סוברים שיצחק גזל הצלחת ישמעאל, ויעקב גזל הצלחת עשו על

אחד הידוע בין החסידים הביא לו את הפידעלי מחו"ל, שמע הרה"ק מקאצק את דבריו ולא השיבו מאומה. כשבא החסיד העשיר הנ"ל לפני הרבי מקאצק, אמר לו הרבי: שמעתי, שאתה סוחר עם אנטיקין (עתיקות), ולמה לא תקנה את האנטיק הזה 'יאה עניותא ליהודאי' כו'. וירא החסיד כי ח"ו כמעט ונעשה עני על ידי דיבורו של הרה"ק, השיב אותו החסיד, שהוא קונה אנטיקין רק בעד איזה זהובים בסכום מועט, 'אבל ליתן כל ממונו בעד אנטיק אחד אינו רוצה ליתן'. וכששמע הרבי מקאצק דבר זה, האט ער גיגעבין א קנאק מיט דעם פינגער, כאות וסימן שדברי החסיד מצאו חן בעיניו, ואכן נשאר עשיר כמקדם. ולולי שהעשיר הנ"ל לא היה ניתן לו שכל משמים להשיב כנ"ל, היה נעשה עני ח"ו עד יום מותו.

והנה אף שאין לבני ישראל להראות עצמם עשירים לפני בני עשו, אבל מצד שני אין צריכים להראות עצמם כעניים מרודים, שכן אנו רואים בהמשך הפסוקים שנאמר (דברים ב, 1-2) 'אוכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתייתם. כי ה' אלקיך ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך את המדבר הגדול הזה זה ארבעים שנה ה' אלקיך עמך לא חסרת דבר', ופירש

אדומה לסוס לבן, לא בשעה שהוא נמצא בביתו, אלא כשמעמידים אותו למכירה. וכמו כן יאה עניותא ליהודאי, לא כשהם בביתם, שם יכול להיות להם וצריך שיהיה להם כל צרכם, אבל כשהם נמצאים בחוץ בין הגוים, שם יראו עצמם כעניים, כדי שלא תשלוט בהם קנאת הגוים.

מספרים שפעם בא חסיד אחד לפני הרה"ק הר"ר יחיאל מאיר מגאסטינין זצ"ל להזכיר לפניו לברכה את אביו החולה, ובתוך כן נטל הרה"ק את הפידעלי טאביק שלו והניחה על השלחן. ומחמת שהפידעלי היה יפה מאוד, הביט אותו החסיד על הפידעלי הרבה יותר מהראוי, שאלו הרה"ק מה ראית להביט הרבה על הפידעלי הלזה. והשיבו מחמת שמאוד יפה ומצא חן בעיניו, אמר לו הרה"ק מגאסטינין, שמחמת זה הפידעלי היה עשיר אחד שכמעט ונעשה חלילה עני כשיעור חוט השערה, והיה זה אצל הרבי הק' מקאצק זי"ע.

וסיפר לו דברים כהווייתן: פעם אחת כשהיה בקאצק והחזיק בידו הפידעלי טאביק הזה בקודש פנימה, ראה זאת הרה"ק מקאצק זי"ע ושאלו בזה"ל, "יחיאל מאיר, פין וואנעט האסטו עפיס אזוי א שיין פידעלי?" והשיבו, שעשיר

רש"י 'כי ה' אלקיך ברכך, לפיכך לא
תכפרו את טובתו להראות כאילו אתם
עניים אלא הראו עצמכם עשירים',
והיינו שלא יראו עצמם כעניים מרודים,
אבל גם לא יראו עשירותם בגלוי, אלא
יראו עצמם כמי שיש להם כדי צרכם.

כבודם של ישראל – השפעת העשירות

כי ה' אלקיך ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך את המדבר הנדל הזה זה ארבעים
שנה ה' אלקיך עמך לא חסרת דבר (דברים ז).

ולא תצטרך לקנות שום דבר, שהרי היה
להם המון והשלי, ושמלתך לא בלתה
מעליך, א"כ כל העושר והביזה היה ללא
צורך, ואמר על זה 'לא חסרת דבר', כמו
שהיה ביזה בתחילה כן היה בשלימות,
כי לא היו צריכים להוציא שום דבר,
ותכלית הביזה היה רק כדי שיהיו בני
ישראל בכלל עשירים שזה כבודו של
השי"ת, על כן אמר להם שלא לעשות
כנגד כבודו, להראות עצמם כעשירים.

יש בפסוק זה ביאור נפלא מהפנים
יפות זי"ע, שזהו כבודו של השי"ת
שהשפיע לעמו עושר רב יותר מדי, כמו
שמצינו בברכה, דכתיב (לקמן ל, ט)
והותירך ה' אלקיך בכל מעשה ידך,
וכתיב (מלאכי ג, י) והריקותי לכם ברכה
עד בלי די, ואמרו חז"ל (שבת לב:) עד
שייכלו שפתותיכם מלומר די, ואמר על
זה כי ה' אלקיך ברכך, דהיינו ביזה
מצרים וביזה הים, ואמר שהוא היה ללא
צורך, שהרי ידע הקב"ה לכתך במדבר

החילוק בין החיים למתים

ונלכד את כל עריו בעת ההוא ונחרם את כל עיר מתם והנשים והטף לא השאֵרנו
שָׁרִיד (דברים ב, לד).

ופירש רש"י מתם – אנשים.
האבן עזרא כותב באחד ממכתביו, הנקודה, וסימנך, החיים עומדים

להיות כל אחד מעל השני, ואם אין עולה בידו להיות מעל השני הרי הוא מבקש להורידו ולהנמיכו, אבל המתים כולם שוכבים כאחד ואין שום חילוק ביניהם.

והמתים שוכבים, הכוונה היא, אם הנקודה שמתחת למ' מתיבת 'מתים' עומדת (שוא), משמעו אנשים חיים, ואם שוכבת (צירי), משמעו אנשים מתים. ומבאר החתן סופר הכוונה בסימן זה, שהנה אנשים חיים משתדלים

ה' אב – יומא דהילולא דהאר"י הק' זי"ע

ומובא בשו"ת דברי יואל שהרה"ק מתולדות אהרן זי"ע שאל את רבו הרה"ק מסאטמר זי"ע על מה שכתב הישמח משה שהאר"י ז"ל חי ל"ד שנים, שהרי תלמידי האר"י כתבו שימי חייו היו ל"ח שנים, והשיב לו שהישמח משה מנה רק את השנים בהם עסק האר"י בתורה, מאז שהתחיל ללמוד מקרא, בן חמש למקרא, ולא את ארבעת השנים הראשונות, שאף שהאר"י הק' היה קדוש מרחם אמו, אבל כדי לתקן את טומאת בלעם היה צריך לכח התורה, לכן מנה רק ל"ד שנה.

כתב הישמח משה זי"ע בפרשת בלק דבר מבהיל, על הפסוק 'איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך' וגו' (במדבר כד, יד). במוצאי חג השבועות אלי דבר יגונב בחלומי, דהאר"י ז"ל חי ל"ד שנים, משום דתיקן מה שקלקל בלעם הרשע בל"ד שנים דחי, כמבואר בגמרא (סנהדרין קה:). דחי ל"ד שנים, ואתבונן אלי בבוקר, והנה הוא אמת, דבלעם הרשע פעל השמדיות על ידי חטא פעור נפער לגזור עליהם שמדיות, והיינו איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים, והבן זה. והאר"י ז"ל תיקן שלא יהיו שמדיות, והבן זה.

דרשה ליל תשעה באב תשפ"ד בקלוז הגדול דחסידי באיאן בעיה"ק ירושלים תנב"א

בהושענות אנו אומרים כמה וכמה תארים על כלל ישראל השייכים לזמן הגלות: גולה וסורה. ההרוגה עליך. ונחשבת כצאן טבחה. זרויה בין מכעיסיה. ואעפ"כ חבוקה ודבוקה בך. בני ישראל הם מרוטת לחי. נתונה למכים. ואעפ"כ סובלת סבלך.

הציפיה התקוה והאמונה בביאת המשיח

אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל (זמר כל מקדש).

יונתן תיפח עצמן של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בא, אלא חכה לו, שנאמר (חבקוק ב ג) אם יתמהמה חכה לו, שמא תאמר אנו מחכים והוא אינו מחכה, תלמוד לומר לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם, וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מי מעכב, מדת הדין מעכבת, וכי מאחר שמדת הדין מעכבת אנו למה מחכים, לקבל שכר שנאמר (ישעיה ל יח) אשרי כל חוכי לו'.

מבואר בדברי הגמרא שגם אם ידע האדם שהחכוי שלו לא יקרב את הגאולה, אעפ"כ יש חובה לחכות לגאולה ויזכה לשכר על עצם הקיווי והציפיה.

ואמרו בתנא דבי אליהו (רבה פ"ד) 'וכן כל חכם וחכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמיתו, ומתאנח על כבודו של

בשבת חזון הזכיר כ"ק עט"ר מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן לבאר מה שמזמרים בליל שב"ק בזמר כל מקדש אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל, בני ישראל מצפים לביאת המשיח אבל אין די בעצם הציפיה והתקוה, אלא בנוסף לזה צריך שיהיו גם התפילות והבקשות על ביאת המשיח, ואמר לפרש, המחכים מלשון 'חייך' - לשון דיבור, שצריכים לפרש בפה ע"י כלי הדיבור את הציפיה והתקוה, בבקשות תפילות ותחנונים על הגאולה, ואכן בני ישראל מבקשים על הגאולה 'למענך', שאף אם עדיין אין אנו ראויים לגאולה, אבל 'הושענא למענך' אלקינו, שתהיה הגאולה למען השכינה הק'.

ועד כמה היא חובת הציפיה לגאולה ראה מה שאמרו בגמרא סנהדרין (דף צז:) 'אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי

'ומתאוה ומצר לכבוד ירושלים וכו', ויתפלל תמיד על גאולתן של ישראל והשבת כבוד שמים לעילוי'.

ואמרו **בילקוט שמעוני** (תהלים תשלז) 'ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו, אין ביד ישראל אלא הקיווי, כדאי הן לגאולה בשכר הקיווי, וכן הוא אומר טוב ה' לקיווי, ואומר שובו לבצרון אסירי התקוה, שמא תאמר עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, תלמוד לומר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', קויתם ולא נושעתם קווי ושובו וקווי, ואם תאמר עד מתי נקוה, כתיב יחל ישראל אל ה' מעתה ועד עולם, ואומר חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה', ומה כתיב אחריו לדוד משכיל אשרי נשוי פשע, דוד שקוה לי עניתי'.

הקב"ה ועל כבודן של ישראל כל ימיו, **ומחמד ומתאוה ומצפה** על כבוד ירושלים ועל בית המקדש ועל הישועה שתצמיח בקרוב בימינו ועל כינוס גלויות, מיד שורה רוח הקודש בקרבנו'.

וראה **במסילת ישרים** (פרק יט) שמבאר שזוהי עבודת החסיד, שיהיה מחמד ומתאוה ומצפה על כבוד ירושלים ועל בית המקדש ועל הישועה שתצמיח בקרוב בימינו, ומבאר שהחסיד הזה, מלבד העבודה שהוא עובד במעשה מצוותיו עם הכוונה הזאת, עם זה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד שזה גורם מיעוט כביכול לכבודו יתברך, ויתאוה לגאולה, לפי שבה יהיה עילוי לכבוד השם יתברך, והוא מה שאמר התנא דבי אליהו שהזכרנו לעיל,

יחד עם הקיווי תהיה התפילה על הגאולה

אחד יאמר, בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם, מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה, 'הנה הם עשו את שלהם והקדוש ברוך הוא שמח בזה'. ועל העדר זה הדבר התרעם הנביא (ישעיה נט טז), "וירא כי אין איש וישתומם

ויחד עם הקיווי תהיה גם התפילה על גאולתן של ישראל, וכמו שמבאר **במסילת ישרים** בהמשך דבריו, 'ואם יאמר אדם, מי אני ומה אני ספון (פי' חשוב) שאתפלל על ירושלים וכו', המפני תפילתי יכנסו הגלויות ותצמח הישועה, תשובתו בצדו, כאותה ששינינו (סנהדרין לח), לפיכך נברא אדם יחידי, כדי שכל

הישיבה לא קיבלם לישיבה, וחשבו שהוא משום שלא ידעו לענות כראוי בשעת הבחינה, ולכן הלכו ולמדו עוד סוגיא וחזרו כמה פעמים על הסוגיא ובאו שוב להיבחן בפני ראש הישיבה, ובפעם הזאת היה נראה להם ביותר שהם היו משיבים כהלכה, אבל שוב לא אמר להם ראש הישיבה מאומה, ומחמת חששם שלא יקבלו אותם לישיבה שאלו את ראש הישיבה בקול רועד, ראש הישיבה, מה מצבינו, האם הצלחנו בבחינה, האם התקבלנו לישיבה, וענה להם רבי אריה לייב, האמת היא שכבר לאחר הבחינה הראשונה סברתי לקבל אתכם לישיבה, אבל מה אעשה שלא שאלתם אם התקבלתם לישיבה, וכי רציתם שאומר לכם שהתקבלתם ללא בקשה, בכדי להתקבל לישיבה צריכים לבקש על הדבר.

וכמו כן לענייננו, השי"ת יושב ומצפה לתפילות בני ישראל שִׁיראו את צפייתם לגאולה.

כי אין מפגיע". ואמר (שם סג ה), "ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך". ואומר (ירמיה ל יז), "ציון היא דורש אין לה", ופירשו ז"ל (סוכה מא), "מכלל דבעיא דרישה", הרי כאן שחייבים אנחנו בזה, ואין לנו לפטור עצמינו מפני מעוט כוחנו, כי על כיוצא בזה שנינו (אבות פ"ג), לא עליך המלאכה לגמור, ואי אתה בן חורין ליבטל הימנה'.

וכמו שנתבאר הענין של 'אוהבי ה' המכנים בבנין אריאל', שיצפו לביאת המשיח, ויחד עם הציפיה לביאתו יתפללו על ביאתו.

ובחשיבות התפילה והציפיה לגאולה, הנה מספרים על הגאון רבי אריה לייב מאלין זצ"ל (ראש ישיבת בית התלמוד באמריקא), שבאו אליו שני תלמידים להיבחן אצלו שביקשו להתקבל לישיבתו, ובשעת הבחינה חשבו שהצליחו בבחינה, אבל לאחר המבחן הבחינו שראש הישיבה אינו אומר מאומה לגבי קבלתם לישיבה, והסיקו מדבר זה שככל הנראה ראש

לא להתייאש מן הגאולה

לגאולה, וכמו שמבואר בספרים משל למה הדבר דומה לאחד שהולך במנהרה חשוכה, 'אותי נהג ויולך חושך ולא אור'

ואף כאשר חולפת עוד שנה ועדיין בן דוד לא בא לא יתייאש מן הגאולה, אלא ידע שאדרבה אנו יותר קרובים

שהעמיקו כל כך בעומק הגלות הרי זה ראייה לדבר שעוד יצאו מהגלות, ועל ידי כן מתחזקים בני ישראל בגלות.

ואכן כאשר היו בני ישראל בגלויות הקשות התחזקו תמיד על ידי האמונה והקיווי, וכמו שמספרים מה שהיה ב'שנות ראינו רעה' שנות המלחמה הנוראה, ובני ישראל התחזקו בקיום המצוות מתוך מסירות נפש, והיו שם יהודים הרחוקים משמירת תורה ומצוות והם שאלו אותם עד כאן, כיצד אפשר לקיים המצוות בעמק הבכא, והם ענו לעומתם, אדרבא, כשאנו רואים איך שמתקיימים בנו פסוקי התוכחה רח"ל, מזה אנו באים לידי התחזקות באמונה בהגאולה, ולכן אנו מתחזקים בקיום המצוות.

הציפייה לגאולה של הישמח משה

סיפר הרה"ק **מסאטמר** זי"ע, שמעתיו מפי זקן אחד ששמע בעצמו מפי הרה"ק **הישמח משה** זללה"ה שפעם אחת בהושענא רבא בחרוז **'הושענא למענך אלקינו'** אמר, רבון כל העולמים, איני מבקש ומתפלל בשבילי וטובת עצמי כלל, שאפילו אם לא אראה בטובה לעולם ולא יהיה לי חלק ממנה גם כן ניהא לי, בקשתי היא רק שיתגדל ויתקדש שמייה רבא.

ועוד המשיך ואמר, שלא בשביל שאני מצפה לשכר עולם הבא אני מבקש ומתפלל, כי אפילו אם ארד

(איכה ג ב), ומצפה אימתי יראו את האור שבקצה המנהרה, ולפעמים נדמה לו שהוא רואה את האור ממרחק, וזה סימן שעומדים לצאת כבר מהמנהרה, אבל למעשה היה זה רק קצה אור, ועדיין לא הגיעו לסוף המנהרה, וכך נוסעים ונוסעים עוד ועוד, אכן מי שהוא בר דעת אינו מתייאש מחמת אורך המנהרה, לפי שהוא יודע שהמנהרה סופה להסתיים, ואדרבא, ככל שנוסע יותר במנהרה הרי יודע שהוא מתקרב לצאת ממנה, וכמו כן בני ישראל סמוכים ובטוחים ככל שעוברים השנים, שהם עומדים יותר קרובים לגאולה.

וכמו שמבואר בסוף מסכת **מכות** (דף כד:): שאמר רבי עקיבא 'דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו, וכי מה ענין אוריה אצל זכריה אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני, אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש וגו', בזכריה כתיב עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים, עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת, בלשון הזה אמרו לו **עקיבא ניהמתנו** עקיבא ניהמתנו'.

כמו כן כשבני ישראל רואים

לשאול תחתית ולא אראה אור
לעולמים, אני מתרצה ומסכים גם לזה,
רק שיתגדל ויתקדש שמיא רבא.

החרוגה עליך חבוקה ורבוקה בך

מכל מי שרצה להניח תפילין חלק ממנת הלחם שלו, ומי שמבין יודע כי 'מנת הלחם' היתה 'כרטיס החיים' במחנה, ואכן היהודים שם מסרו לו את פת לחמם והקדישו מחייהם עבור הנחת תפילין, וכאשר ראה הנהגה זו שיתכן מצב בו יהודי אחד יקח מהשני את פת לחמו שהיא מנת חייו עבור התפילין שלו, שוב אינו יכול להניח תפילין. ענה לו הצדיק, איני בא לדון אותך, אבל ראה והבט ותתבונן בכל אלו עשרות היהודים שמסרו נפשם בכל יום ונתנו את פת לחמם כדי שיוכלו להניח תפילין, ומזה תלמד למסור נפש עבור שמירת התורה והמצוות, שכן בני ישראל במצבים הקשים ביותר היו בבחינת חבוקה ורבוקה בך.

לספר בשבחם וזכותם של ישראל ידוע השייכות של ליל פסח ותשעה באב, שהוא מרומז בסדר א"ת ב"ש, שבאותו יום בשבוע בו חל יום א' דפסח בו ביום יחול תשעה באב, והנה בליל פסח אומרים את דברי הזוה"ק שאף

גם כשהיו בני ישראל בגלות, במצבים הקשים ביותר, היו תמיד דבקים בהשי"ת, חבוקה ורבוקה בך, ומסרו נפשם עבור קדושת שמו יתברך, וגם כשהיו מצבים של מרוטת לחי. נתונה למכים. גם אז היה סובלת סבלך. וגם כאלה שמחמת עול הגלות נתרחקו מעט מדרך הישר, אבל כשהדבר היה נוגע לנקודה הפנימית, שבאו לנסיון של שמד רח"ל, מסרו נפשם על קדושת השם, כמו שהיו עובדות אצל רבבות בני ישראל בכל הדורות שמסרו נפשם על קדושת השם.

ומספרים שהיה אחד מהצדיקים שפגש לאחר המלחמה באחד שעבר את המלחמה הנוראה וסר מדרך התורה והמצוות רח"ל, וכאשר פגש בו דיבר עמו באריכות, ואז סיפר לו כיצד הגיע לידי כך שיעזוב את דרך התורה והמצוות, שכן אצלם במחנה הצליח אחד להכניס זוג תפילין, וכולם ביקשו וחפצו לזכות במצות הנחת תפילין, והוא סחר בתפילין וביקש תמורת זה

תרעומת, כיצד יתכן שהאדם נעמד להתפלל לפני השי"ת ואין הוא מכבה את הטלפון שלא יטריד אותו ואת סובביו בשעת התפילה, אבל לעומת זה יחשוב, אמנם יש כאן אחד שלא סידר את הטלפון באופן הראוי שלא יטרידו בתפילתו, אבל לעומת זה יש כאן מנין גדול שכולם מתפללים בכוונה באופן הראוי, ויש להביט תמיד על החלק הטוב של בני ישראל.

בליל זה עלינו לבכות על קושי הגלות ברוחניות, שהנה מספרים שלאחר הסתלקותו של המהר"י **מבעלזא** זי"ע בהספדו של בנו המהר"ד זי"ע נענה ואמר, 'אבי יקירי, באיזה דור נורא השארת אותי, שבזמננו כשבחור רוצה הרי הוא עולה על הרכבת ונוסע עד ללמברג וקונה לו ביכל מספרי ההשכלה...', והנה זה היה הפחד בימים ההם, שהבחור יסע עד ללמברג ויקנה לעצמו ביכל, '**בחורי הלכו בשבי**', כך בכה המהר"ד בהסתלקותו של אביו, וכאשר אנו מתבוננים בדבר 'מה נענה אנו' הרי איננו צריכים להוסיף דבר, עלינו לקונן על קושי הגלות, באיזה דור נורא אנו נמצאים.

ועל אף קושי הגלות הרי שהמוני בחורים ואברכים שומרים עצמם גדורים

שהשי"ת יודע כל הניסים שעשה בעצמו, אעפ"כ חביב ביותר לפני השי"ת כשבני ישראל יושבים ומספרים סיפור יציאת מצרים, ובזה מוסיפים חילא וגבורתא לעילא, וכמו כן יש לומר שחביב ביותר לפני השי"ת כשבניו חביביו יושבים ומספרים בשבחם של בני ישראל, ובזה מוסיפים חילא וגבורתא לעילא, על ידי מה שמדברים בשבחם של ישראל, איך שבכל מצב שיהיה בני ישראל הם בבחינה של 'חבוקה ודבוקה בך'.

וגם בדורנו אנו, שעוברים על בני ישראל זמנים קשים בגוף ובנפש, אם זה קשיי הפרנסה או מחלות רח"ל או שאר ענינים, אבל תמיד מה שבראש מעיינים הוא 'חבוקה ודבוקה בך', על מה מבקש האב בתפילת שמונה עשרה, על מה זולגות הדמעות מעיני האם בעת הדלקת הנרות, שהבנים יהיו עובדי ה' ויראי ה', וילכו בדרך התורה והיראה, דבר זה נוגע לבני ישראל בנפשם, להעמיד דורות נאמנים לה' ולתורתו.

ומהמעשה שלפנינו יש ללמוד עד כמה יראה האדם בכל מצב להתבונן בזכותם של בני ישראל, ובדרך דוגמא, לפעמים בשעת התפילה נשמע קול של טלפון המצלצל, והרי זה מעורר

על הנסיונות הקשים שיהיו בימי עקבתא דמשיחא הובא בספר השיחות להר"צ זצ"ל, שהנה על משה רבינו נאמר 'והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה' (במדבר יב ג), וידועה השאלה כיצד הגיע משה רבינו לידי ענוה זו, שהרי משה רבינו ידע רום מדרגתו שהשי"ת מסר התורה על ידו, וביאר, שכאשר ראה משה רבינו את דורות האחרונים בעקבתא דמשיחא, וראה את ההעדר הגדול, לא רק של השגה והבנה באלקות, כי אם העדר העבודה בכלל, שיהיו במצב של 'על פני האדמה', שיהיו מדובקים לאדמה ממש ולא יהיו כלל מעל פני האדמה, ואעפ"כ יהיה להם מסירות נפש לתורה ומצוות, ומשה רבינו הוא הרי חכמה דאצילות, אלא מצד הענווה שלו התפעל מהמסירות נפש של דורות עקבתא דמשיחא, שכאשר ראה גודל מעלתם של בני ישראל בשעת עקבתא דמשיחא, כשראה המדרגה של בני ישראל שבכל המצבים יהיו 'חבוקה ודבוקה בך', על ידי כן בא לידי ענוה.

ובאמת שגם השי"ת אומר על בני ישראל שבדורות אלו שיש לו התפעלות מזה שעל אף כל הנסיונות עדיין עומדים ומתחזקים בתורה ומצוות, וכמו שנאמר (זכריה ח י) 'כה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא', ואמרו

בכל הכוחות, ואין לך נחת רוח גדול מזה לפני השי"ת, ועל זה אנו אומרים 'חבוקה ודבוקה בך'.

סיפר יהודי יקר שנסע ממדינה למדינה, וקרה פעם שבאמצע הדרך הוצרכו להחליף ולקחת מטוס אחר, ולמעשה התעכב המטוס מלבוא, והעמידה חברת התעופה לנוסעים חדרים במלון לשהות שם, ובחדר שנתנו לבעל המעשה היה כלי אסור, ולא היה שם איש, כי אם הוא לבדו ואיש לא היה עמו, והבעל דבר בא אליו לפתותו שילחץ על הכפתורים בכלי, ומה כבר יוכל להיות, ואז בא לידי מחשבה, "הנה אבותי עבדו את השי"ת מתוך מסירות נפש אמיתית, שהשכימו בחצות הלילה והלכו לנהר לחצוב את הקרח בנהר כדי לטבול, ולמדו תורה לשמה מתוך הדחק, שהיו עובדי ה' באמת מתוך מסירות נפש, ואילו אנו רחוקים עד מאד ממדרגות אלו, אבל מצד שני הנסיון הזה שאני נמצא בו עכשיו, לא היה כנסיון הזה לעולם בפני אבותי, וכאשר אעמוד בפני נסיון זה, זה הזדמנות של מסירות נפש בדורינו, שבכל מצב שהאדם נמצא בו בינו לבין קונו הרי הוא נשאר שמור, זהו המסירות נפש בימינו, שבכל מצב יהיה 'חבוקה ודבוקה בך'.

נמצא בתוכם דימו לחשוב כי יש להם מציאה גדולה, הם באו לבן המלך ואמרו לו, מה לך לסבול עוני ודוחק, בוא אלינו וניתן לך ארמון מלוכה ומשרתים וכל טוב וטוב, אבל הבן נשאר נאמן לאביו ואומר להם, 'על אף כל הקשיים שאני עובר בגלות הנני נשאר בן נאמן לאבי, ואיני עוזב את אבי', על אף ששילחני למרחקים.

כמו כן אומות העולם באים לפתות את בני ישראל שמאחר שהשי"ת גירשם מלפניו שיתקרבו אליהם, אבל בני ישראל מה הם אומרים, הרי הם מכריזים שבכל המצבים שיהיה הם יהיו 'חבוקה ודבוקה בך', שישארו נאמנים לה' ולתורתו, ובודאי שעל ידי כן מתרבה עד מאד אהבת ה' לבני ישראל.

הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע שהיה פעם עם אביו המהרי"י זי"ע בווינא, בליל שבת קודש כאשר חזר לאכסנייתו שבמלון משולחנו הטהור של אביו הרה"ק המהרי"י שנערך בחדרו במלון, לפתע שמע קול ערב ומתוק של לימוד התורה העולה בשעת לילה מאוחרת מבית המדרש שהיה ממוקם באחד החדרים. המהרי"ד נכנס לבית המדרש, והנה חייל יהודי עם מדי צבא יושב ולומד בשקידה רבה גמרא עם תוספות בעיון ובהבנה, הוא לא היה יכול

בגמרא (סוכה נב.) 'ואף הקדוש ברוך הוא תמה עמהם שנאמר כה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא'.

בני ישראל גם כשהם בגלות הרי הם נשארים מקושרים בהשי"ת, על אף פיתויי אומות העולם, וכמו שאומרים בנוסח האקדמות בשבועות: תאין ומתכנשין, כחילו אדונתא. תמהין ושיילין ליה, בעסק אתותא. מנן ומאן הוא רחמך, שפירא בריותא. ארום בגיניה ספית, מדור אריותא. יקרא ויאה את, אין תערבי למרותא. רעותך נעביד לך, בכל אתרותא. בחכמתא מתיבתא להון, קצת להודעותא. ידעתון חכמין ליה, באשתמודעותא. רבותכון מה חשיבא, קבל ההיא שבחתא. רבותא דיעביד לי, כד מטיא שעתא. במיתי לי נהורא, ותחפי לכון בהתא. יקריה כד אתגלי, בתוקפא ובגבורתא. ישלם גמולאי, לסנאי ונגותא. צדקתא לעם חביב, וסגיא זכותא. חדו שלמא במיתי, ומנא דכותא. קריתא דירושלם, כד יכנש גלותא. יקריה מטיל עליה, ביומי ולילותא.

משלו משל למה הדבר דומה, למלך שבנו חטא לפניו, והוצרך האב לגרש את בנו למרחקים, שם סבל עוני ודוחק וצרות אימויות, וכאשר נודע לשונאי המלך שבאותה המדינה, שבן המלך

אותי מתפקידי ביום השבת. ומאז אמר לי המפקד שהנני משוחרר בימי שבת, אני יושב ולומד בכל שבת לילה ויום כנדרש ממני שעושה את עבודתו בצבא השי"ת.

המהרי"ד הביע את התפעלותו באומרו, מי יודע אם לא בגלל חייל כזה מתעכבת הגאולה, כי יכול להיות שתורתו של חייל יהודי בגלות, אי שם בווינא הרחוקה, חשובה לפני הקב"ה יותר מן הקרבנות תמידים ומוספים והעבודה העתידה בבנין בית המקדש, כי זהו כוחה ושגב קדושתה של לימוד התורה מתוך עוני ודוחק. ועל זה אומרים בני ישראל בכל המצבים שהם עומדים בהם, 'חבוקה ודבוקה בך'.

ועד כמה אדוקים בני ישראל בהשי"ת בגלות באופן של 'חבוקה ודבוקה בך', גם במצב של 'ההרואה עליך', ראה מה שכתב בספה"ק **תולדות יעקב יוסף** (פרשת בא אות ח) 'ומשל אחד שמעתי, שאמרה אשה אחת מק"ק מעזביז בלשון רוסיא, יפה בחרנו לנו את אלקינו, אבל גם השי"ת יפה בחר בישראל, שהרי פייבוש איש קל ומקדש השי"ת וכו'... ובזה שבחר השי"ת בישראל אין זה תמיה, כי אתו החכמה והמדע, ויודע מעלת ומדריגת ישראל מכל עם, אבל יותר חכמה ומעלה גדולה

להתאפק אל מול המחזה נורא ההוד, אי שם באי רחוק מארץ נושבת מלומדי תורה, בעיר וינא שהיתה אז רחוקה מיהדות, לשמוע קולות ערבים כאלה באישון ליל, ועוד מפי חייל לבוש מדים, יהיה לפלא.

המהרי"ד פסע פנימה לבית המדרש והקשיב שעה ארוכה אל החייל ואל קול לימודו, ולא יכל להתנתק מן המחזה הזה, כל אותה העת היה החייל שקוע בלימודו ולא הבחין במהרי"ד העומד לצידו, לאחר זמן רב כאשר הבחין החייל ביהודי חסידי לבוש בבגדי שבת כבעיירות גאליציה היהודית, קם וניגש לומר שלום עליכם לאורח, המהרי"ד שאל אותו בהערצה בלתי מוסתרת, מי אתה ומה מעשיך כאן? ענה לו החייל, חייל יהודי הנני, וכאשר התגייסתי, שפכתי דמעות לפני בוראי לבל אכשל בחילול שבת, ואכן שובצתי בדרך פלא להיות עוזר למפקד המחנה שלי, התקרבותי אליו ושטחתי בפניו את בקשתי להשתחרר כל שבוע ביום השביעי, ובטרם השיב לי המפקד תשובה, קיבלתי על עצמי שאם יעזור לי השי"ת והגוי ישחררני ממלאכות שבת, אתגייס לצבא ה' בשבתות ומועדים, ואקדיש את כולי ללימוד התורה ביום השבת.

ברוך ה' מצאתי חן בעיני המפקד, היות ועשיתי עבודתי בנאמנות, ושחרר

אחד מתלמידיו גנב, וכידוע שסוף גנב וכו', כן היה גם אתו תפסוהו פעם בגניבה שערך בכנסיה שלהם והעמידוהו למשפט, השופט הוציא פסק דינו שהברירה בידו או שימיר את דתו רח"ל וישאר בחיים או שישרפוהו חי רח"ל, אבל סוף כל סוף היה הגנב הזה מתלמידיו של השפאלער זיידע, ומשהו נדבק בו, עמד ואמר באומץ לב 'אני מעדיף להיות נשרף חי אך את דתי לא אמיר', ובשעה שהוציאו לפועל את גזר הדין שפכו על ראשו זפת חם שגלש וירד עד רגליו, והציתו אותו בראשי אצבעותיו, וכאשר כבר אחז במצב של יציאת נשמה האט ער א פאטש געטוהן מיט ביידע הענט וצעק, "טאקע א גנב, אבער א יוד בלייב איך", וחזרה נשמתו למקור מחצבתה, וסיים הרה"ק מרוז'ין ואמר, 'אט דאס הייסט אן אמת'ר פאטש'.

וממעשה זה אנו למדים שבני ישראל בכל מצב שהם עומדים, עדיין הם מכריזים ואומרים 'חבוקה ודבוקה בך'.

איך נודע לישראל מעלות ושבח השי"ת ותורתו, שאין להשיג מהותו רק מצד פעולותיו נודע בשערים בעלה (משלי לא כג) וכנודע.

סיפר הרה"ח ר' משה חזן ז"ל, הנה החבורה הק' מחסידי סטרעליסק באו להסתופף בצל רבינו הס"ק מרוז'ין זי"ע אחרי הסתלקות רבם הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע, והם היו רגילים מקדמת דנא לספוק כף אל כף בעת התפילה, אמר להם רבינו, מן סתם פאטשין אין אנו מחזיקין, 'אויב א פאטש הרי זה דוקא אן אמת'ר פאטש', ומה נקרא 'אן אמת'ר פאטש', בוא ואספר לכם, הסבא קדישא משפאלע זי"ע טרם שנתפרסם שמו ברבים היה מלמד תינוקות, ואיזה סוג תלמידים היו אלו, ילדים כאלו שאף מלמד לא היה יכול להחזיקם, כגון ילדים בלתי ממושמעים משתובבים הם וכיו"ב אלו התלמידים היו מוסרים לו. לימים נהיה

קרבה אל נפשי גאלה

באים לידי גלות הנפש, על ידי החטאים, וכמו שנאמר (תהלים לח, ד) 'אין שלום בעצמי מפני חטאתי', ומבואר בספרי

בעת שאנו יושבים ומקוננים על חורבן בית המקדש וגלות ישראל, יש לנו גם לתקן את גלות הנפש, והנה כיצד

תהיה התגלות מלכות שמים בכל הבריאה ונזכה לגאולה השלימה ובנין בית המקדש במהרה בימינו.

ומכוחו של תשעה באב יוכל לבוא לידי התחדשות בעבודת השי"ת, וכמו שביאר מן אדמו"ר שליט"א מבאין הענין של חודש א"ב, שהוא מורה על ההתחדשות בא' ב', שיתחיל האדם להתחדש מהתחלה כהאותיות של א' ב', לפי שהאדם יש לו כח ההתחדשות, ומשום כן קוראים בשבת שלאחר תשעה באב בפרשת ואתחנן את עשרת הדברות, לרמז שיתחדש האדם בעבודת השי"ת שלו, וכמו שאנו מבקשים בסיום מגילת איכה (ה, כא) 'השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם'.

רבתינו הק' זי"ע הכוונה, שהנה כתיב (משלי יח, א) 'לתאוה יבקש נפרד', שכאשר האדם בא לידי חטא, אזי אין שלום באבריו, אלא הרי הוא מפוזר ומפורד.

כעת ביום תשעה באב כשאנו יושבים על הארץ ומקוננים, איתא מהרה"ק **רבי פנחס מקוריץ זי"ע** שבזמן שיושבים על הארץ אזי יושבים כביכול עם השי"ת, והרי זו עת רצון לפעול, ובזמן זה יבקש האדם 'קרבה אל נפשי גאלה', שיזכה לגאולת הנפש, ויתלקטו כל אבריו, וכענין שנאמר (ישעיה כז, יב) 'אתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל', שיתגלה בו מלכות שמים, ושיבנה בית המקדש בתוך לבבו, וכלשון תפילתו של החרדים 'בלבבי משכן אבנה', וממילא

עניי אהבת ישראל

הישיבה כיהן אז הגאון **רבי אייזיק שר זצ"ל**, שהיה מחנך דגול ביותר. פעם ניגש אליו בחור ואמר לו, רבי, אינני מסוגל לעמוד בנסיון הזה של לשון הרע, יש לי מין תאוה הבוערת כאש בעצמותי, לדבר לשון הרע, ואינני מסוגל להתגבר עליה, אני פשוט לא מצליח לעמוד בנסיון, ואני מבקש עצה כיצד אוכל להצליח

הנה חורבן בית המקדש השני היה על עון 'שנאת חינם' (יומא ט:), ואם כן עכשיו כשאנו יושבים ומקוננים עלינו לחפש הדרכים כיצד להתחזק באהבת ישראל, שכאשר יש לאדם אהבת ישראל, ממילא לא יבא לידי שנאת חינם ודיבורי לשון הרע.

שח הגאון **רבי ראובן קרלנשטיין**: למדתי בישיבת סלבודקא, בראשות

נענה רבי אייזיק ואמר לו: "מצוין אמרת! זוהי העצה שאתן לך גם בנוגע לאחרים. ספרת לי שיש לך תאוה בלתי נשלטת לדבר לשון הרע על אחרים, שאינך מסוגל לעמוד בנסיון – זאת אציע לך: **תאהב את חברך!** תאהב כל יהודי כפשוטו! תעקור מקרבך כל קפידא, כל רגש של שנאה ושל מחלוקת, ותאהב את כל אחד, או אז לא יהיה לך יצר הרע לדבר עליו לשון הרע באותה מידה שאין לך יצר הרע לדבר לשון הרע על אביך..."

זוהי הדרך כיצד לא לבא לידי שנאת חנם ודיבורי לשון הרע, לזכור שיש מצות עשה מדאורייתא **'ואהבת לרעך כמוך'**, לאהוב כל אחד מישראל שהוא בנו של אברהם יצחק ויעקב, כמו שהאדם אוהב את עצמו, ואז ממילא לא יוכל **לראות** בגנותו של חברו וכל שכן שלא **לדבר** בגנותו של חברו, שכשם שאינו יכול לראות בגנות עצמו, אף שהוא יודע שיש לו חסרונות, כך לא יוכל לראות בגנותו של הזולת.

ואהבת ישראל זו צריכה להיות 'אהבה עצמית', שהנה כשהאדם אוהב את עצמו אין זה מחמת איזה סיבה מיוחדת, אלא שכך הטביע השי"ת באדם את התכונה של אהבה עצמית, ובאופן זה יאהב כל אחד מישראל, גם אם לא מצא בו מעלה מיוחדת, אלא יאהב אותו אהבה עצמית לפי שישראל

להתגבר על יצרי הרע ולא לדבר לשון הרע.

אמר לו רבי אייזיק, ברצוני לשאול אותך שאלה, הנה אביך הגיע אלי לפני כמה ימים מחיפה. הוא עשה עלי רושם של אדם יקר במיוחד, האם גם עליו יש לך תאוה בלתי נשלטת לדבר לשון הרע.

"לא! חס וחלילה!" השיב הבחור. "על אבא שלי אין לי כל רצון לדבר לשון הרע".

– "מדוע?" שאלו רבי אייזיק. "הרי לא יתכן שאין לו שום חסרון. הרי 'אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא'. אף אחד הוא לא כליל השלמות. מדוע, אפוא, בנוגע לאביך אין לך תאוה למצוא חסרונות ולדבר עליו?"

– "רבי! אינני מבין מה כבודו רוצה ממני. כן חסרונות, לא חסרונות, על אבא שלי אין לי כל תאוה לדבר לשון הרע. הנה לא מזמן שמעתי משהו שדיבר עליו איזשהו לשון הרע, ולילה שלם לא יכולתי להירדם מרוב צער ועוגמת נפש, והרב עוד שואל אותי מדוע אין אני מדבר עליו".

"יפה מאד! אבל אולי תואיל לחשוב ולומר לי מה הסיבה לכך?"

– "כי אני אוהב אותו", השיב הבחור.

אהבת ישראל מחמת אהבת הנשמה הק' אשר בו שהיא חלק אלוך ממעל, או אז יוכל לבא לידי 'ואהבת לרעך כמוך' באהבה עצמית, כי כשם שהוא יש לו נשמה הק' שהיא חלק אלוך ממעל, כך יש גם לחבירו נשמה הק' שהיא חלק אלוך ממעל, ועל ידי כן יבא לידי אהבה עצמית.

הוא, ואז גם אם יראה את חסרונותיו של השני, עדיין יאהב אותו, כמו שהוא אוהב את עצמו.

ולזה יוכל לבא רק על ידי אהבת ישראל מחמת הנשמה הק' אשר בו, כי אם האדם אוהב את עצמו מחמת גופו, הרי שכיצד יוכל לאהוב את השני באהבה עצמית, אבל אם יבא לידי

בחומר עון המחלוקת

מחלוקת בישראל!!!! מה עשה הרב בסופו של דבר, קירב אותו, וכשבא אצלו כיבדו בין שרף, ונעשה שיכור ועשה שערוריות בשוק, ומתוך כך נמאס אצל בני העיר עד שגירשו אותו מעמם.

ממעשה זה יש לנו ללמוד חומר עון המחלוקת.

כענין הזה סיפר הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א, מעשה שהיה אצל זקינו מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל. היה זה בעת כהונתו כרבה של בריסק, בעקבות דרישותיהם של השלטונות מבתי המטבחים והביקורות שערכו בהם, התפתחה תופעה של 'שחיטה שחורה' שלא בבית המטבחים, תופעה כזו של

בחומר עון המחלוקת מובא בספרים **מעשה נורא** שאירע בעיר קעמפנא שם כיהן כרב העיר הרב ישראל יונה לנדא זצ"ל בעל ה'מעון הברכות', פעם בא לשם חזן ושמו 'שמעון' שהיה אדם ריק קל שבקלים, וקיבלו אותו בני העיר לחזן שלא לרצונו של הרב לנדא מרא דאתרא, ושלה לשאול את הגאון רבי יוסף הצדיק מפויזנא זצ"ל {חתנו של בעל הנודע ביהודה} עצה כדת מה לעשות, וכותב הרב לנדא במכתבו: 'שמעון זה דורש כל 'אתין' שבתורה, את החזיר ואת הארנבת ואת הנבילה, (היינו ש'אוכל' כל סוגי מאכלות אסורות, 'אתין' – מלשון 'עסען') כיון שהגיע לאת ה' אלוקיך תירא פירש...', ושאל מה יעשה עם חזן זה. השיב לו רבי יוסף: **מוטב להעמיד צלם בהיכל ואל תרבה**

בלתי קרוא, מכל מקום חשש הגרי"ז לכבודו ועל ידי כן נתבטלה האסיפה, ובלבד שאותו יהודי לא יתבייש, באומרו, **כי אי אפשר לפעול תועלת לאידישקייט כשעל ידי זה תיגרם בושה ליהודי!!**

ענין זה אנו למדים בסוגיא ד'קמצא ובר קמצא' שאמרו (גיטין נז.) 'אמר רבי אלעזר בא וראה כמה גדולה כוחה של בושה שהרי סייע הקדוש ברוך הוא את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו', וכמו כן אמר הגרי"ז, אילו היו מוציאים את השוחט ומביישים אותו, לא היתה יוצאת שום תועלת מאסיפה זו בה ביישו אדם מישראל.

שחיטה בלתי מוסדרת, טימנת בחובה סכנות ומכשולות המערערים את כשרות השחיטה. על כן קרא הגרי"ז לאסיפה את כל אנשי הנהגת העיר, על מנת לפעול למניעת תופעה זו, אולם גם לאחר שכל המוזמנים כבר נתאספו בביתו, נמנע הגרי"ז מלפתוח את האסיפה ולא פתח את פיו להשמיע את דבריו, סיבת הימנעותו היתה, מחמת שאחד מן השוחטים, ששוחט גם הוא במסגרת השחיטה השחורה, הגיע לאסיפה מבלי שהוזמן, ומכיון שהדברים אותם אמור היה הגרי"ז לומר היו גורמים לו לבושה, נמנע הגרי"ז מלהתחיל את האסיפה, זאת על אף שהלה היה אורח

מעלת דיבור טוב ומחזק לזולת

ידיד נפשו של הרה"ק מסקווירא, כי ערך פעם ביקור בקריה ההולכת ומוקמת, הרבי מסקווירא ליווהו במרחבי השיכון ועלה עמו לשיבה ולבית המדרש ולתלמוד תורה, בתום הביקור נאנח הרבי מבאיאן ואמר, הכל נפלא, הכל באמת נפלא, אבל חסרון אחד מצאתי בקריה, הרה"ק מסקווירא נחרד ושאל, איזה חסרון מצא הרבי, ענהו הרבי מבאיאן בחיוך, 'הנני רואה כאן א גרויסער חסרון כיס'...

הנה הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע בבואו לאמריקא ראה שיהיה קשה עד מאד לגדל ולהעמיד דור חסידי בתוך החומריות של אמריקא, ולכן התחיל לבנות את 'שיכון סקווירא' באמריקא, באופן שיהיה לאברך כל צרכו בשיכון, הן ברוחניות והן בגשמיות מיום הוולדו ועד סופו, שיכון זה בנה בדמים תרתי משמע, שהשקיע בזה כוחות עצומים. {ומסופר על כ"ק אדמו"ר הקוה"ט זי"ע מבאיאן, שהיה

מחדר לימודו, לפי ששלחו לקרוא לו דחוף, ולפני צאתו הניח את הדיו במקום הכי גבוה בארון, כדי שהילד לא יגיע לשם, אבל מחמת שמיהר לצאת לא נעל את הארון, ובשעה זו הצליח הילד הקטן לטפס עד הדיו, ע"י שקייר את השולחן הכבד לארון, והניח עליו כסא, וכך עלה על הכסא ופתח את הארון והושיט ידו למעלה כדי לקחת את הדיו והקסת, אבל אז לפתע נפתחה הדלת ונכנס אביו בחזרה אל החדר, ומחמת הפחד הגדול נפלה הקסת מידו ונשפך הדיו, לעיני אביו שראה את כל אשר נעשה.

כעת היה הילד בטוח שאביו יענישו כפי הראוי לו, אבל במקום לכעוס ולצעוק עליו, ניגש אליו אביו ונשקו על מצחו ואמר לו: "בני יקירי, בכוחותיך הללו, (כמו שטיפסת להשיג את הדיו), כך אני בטוח שבעזרת ה' תוכל להשיג בחיך כל מה שתשאף אליו".

כאשר גדל הנער והיה לאדמו"ר מסקווירא בעצמו, שח ואמר: "המילים האלו של אבי, הם אלו שעזרו לי לבנות את כל שיכון סקווירא בארה"ב, כאשר הרבה קשיים ומניעות היו מנת חלקי, ובסיעתא דשמיא התגברתי על כולם".

זהו הכח שיכול האדם להעניק לבנו ולאחרים על ידי אמירת דבר חיזוק ועידוד.

בעת שכבר נבנה השיכון שח הרה"ק מסקווירא וסיפר מהיכן לקח את הכוחות להכנס לענין ולקחת על עצמו עול גדול זה, וסיפר, כי לשם כך צריכים לחזור לעיירה סקווירא שבאוקראינה, בשנת תרס"ט (בערך), בהיותו ילד קטן בבית אביו הרה"ק רבי דוד מסקווירא זי"ע, היה אוהב להכנס לחדר אביו בשעת קבלת קהל, היו חסידים שדבר זה הפריע להם, שכן הרבי יהיה נוכח בשעת קבלת קהל, והיו מבקשים ממנו שיצא, אבל רוב האנשים לא הפריע להם הדבר, וכך היה רואה כיצד האנשים נכנסים לפני אביו הרבי, וכיצד היה קורא הקוויטל ומברכם.

וסיפר שהבחין שבכל עת שהיה לאביו איזה פנאי, היה נוהג להעלות את חידושי תורתו על הכתב ע"י דיו וקסת, וכאשר היה יוצא מחדרו היה מכניס את הדיו והקסת עם כתבי החידושי תורה לתוך ארון גבוה ונעל את הארון במנעול, וסיפר שלפי שהיה קטן רצה תמיד לשחק בדיו והקסת, אך אביו לא הרשה לו, ואמר לו שדיו וקסת אלו מיועדים עבור חידושי תורה בלבד, ולא עבור הקטנים, ואם ירצה יוכל לבקש מאמו, וידע ששוב לא יוכל לבקש מאביו דיו וקסת, אבל תמיד חיפש תחבולות אימתי יוכל להשיג את הדיו והקסת של אביו.

באחד הימים הוצרך אביו לצאת

התחזקות באמונה ובטחון

תורה נהפך לאבל מחולינו, כך יתקיים עכשיו בתשעה באב שצום החמישי יהפך לששון ולשמחה, שכן 'אחכה לו בכל יום שיבא', ואנו מקוים ומייחלים שהשי"ת ישלח לנו את משיח צדקינו בקרוב בימינו.

לדאבוננו הרב בני ישראל עוברים מצבים קשים, ומחמת המצב ישנם אנשים השרויים בפחדים וחרדות, אכן העצה לזמנים אלו היא להתחזק באמונה ובטחון.

בשמחת תורה עם פרוץ המלחמה קודם ההקפות הזכיר **כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבאיאן** שהרה"ק **רבי משה'ניו מבאיאן קראקא** זי"ע בעת אמירת נשמת היה אומר הנוסח, 'ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע פודה ומציל ומפרנס ועונה ומרחם **בכל עת צרה וצוקה**, והיה כופל ואומר 'בכל עת צרה וצוקה אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה', וביאר שיש בזה שני ענינים, האחד הוא שהשי"ת עונה על תפילות ישראל ומרחם על בני ישראל ומצילים בכל עת צרה וצוקה, והענין השני הוא, שבעת צרה וצוקה, בשעה שבני ישראל נמצאים כבר בתוך עת צרה, השי"ת עוזר וסומך את בני ישראל שיוכלו להאחז ולהתקיים.

בני ישראל מאמינים שהשי"ת הוא גואל ישראל, וגם עד לגאולה העתידה

נקראתי היום בקודש פנימה, וכ"ק **מרן אדמו"ר שליט"א** ביקש ממני לחזק את השומעים בדברי אמונה ובטחון, שכן בני ישראל נמצאים בגלות זה קרוב לאלפיים שנה, ועדיין לא נושענו, והאחרון הכביד שבחג שמחת תורה נהפך לאבל מחולינו באסון הנורא שהיה בארץ ישראל.

ואמר שהתפקיד המוטל על ההורים הוא להחדיר בבית אווירה של אמונה ובטחון, שכן בני הבית שומעים וקולטים את האווירה שיש בבית והם מרגישים כל מה שנעשה, והם צריכים לשמוע מההורים דיבורי התחזקות באמונה ובטחון, שהשי"ת איתנו ואין דבר הנעשה מעצמו ללא הבורא יתברך, ועל ידי שישמעו מההורים דיבורים של הודאה על כל חסדיו עמנו, על ידי כן יתחזקו הבנים באמונה ובטחון.

והנה בספה"ק מבואר שהימים שמשבעה עשר בתמוז עד תשעה באב הם כנגד הימים שמראש השנה ועד שמחת תורה, והרה"ק **מרז"ץ** זי"ע אמר ש'תשעה באב' הוא כנגד 'שמיני עצרת' ושמחת תורה, ואכן אנו רואים שבקריאה של תשעה באב קוראים את הפסוק 'אתה הראת לדעת', שהוא היחוד של שמיני עצרת ושמחת תורה, ובני ישראל מקוים שכשם שבשמחת

חלקים (גלייכע ווענט), וסיים, למה אני מגלה לכם דבר זה, כדי שתדעו שכך צריך להיות, ומי שיאחז באמונה הוא יאחז, 'ווער ס'וועט זיך דערהאלטען דער וועט זיך דערהאלטען'.

והנה בספה"ק זרע קודש להרה"ק מראפשיץ זי"ע (ליל ה' דחנוכה) מבאר מהי מידת הבטחון, 'בטחון - לשון טיחה ודיבוק, שידבק האדם בבטחונו ולא יסור ממנו בשום סיבה ואופן', ועל פי זה יש להוסיף, שהנה כשמבקשים לטפס על כותל חלק קשה עד מאד לטפס עליו לפי שאין לו במה לאחוז עצמו, אבל כשמבקשים לדבק איזה דבר בכותל אפשר לדבקו על ידי טיחה, ויש לומר שכאשר מבקשים לאחוז באמונה צריכים להתחזק בבטחון עצום עד שיתדבק בהשי"ת, לפי 'שאין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה', והשי"ת הוא עונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה.

וכבר אמרו צדיקים לרמז בתיבת דאג"ה שיש בה ה' האותיות הראשונות מאותיות הא"ב מלבד האות ב', שכן האות ב' מרמזת לב'טחון, וכאשר יש בטחון אין שום דאגה, וזוהי העבודה של חודש א"ב, להתחזק באמונה ובטחון.

השי"ת גואל את ישראל מכל צרותיהם, 'הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל' (תהלים קכ"א, ד), וכן ביאר הרה"ק המהר"א מבעלזא זי"ע בשם זקנו המהר"י זי"ע, על מה שאומרים בליל שב"ק 'שתרחמי עוד בגלותי לגאלני', ויש להבין מה הכוונה 'עוד בגלותי'. ומבאר שהכוונה היא, שכאשר יעזור השי"ת שתהיה הגאולה השלימה בודאי יהיה הכל בשלימות גמורה בחסדים ורחמים, אלא שאנו מבקשים שגם בהיותנו בגלות יומשכו עלינו חסדים מהגאולה העתידה, וזהו 'שתרחמי עוד בגלותי לגאלני', שעוד בהיותנו בגלות יומשכו עלינו נסים וחסדים מהגאולה העתידה.

ואכן גם בשנה זו בתוך כל הצרות הנוראות, שדם ישראל נשפך כמים רח"ל, וכמה צער נגרם לבני ישראל, אבל יחד עם זה ראו ראינו הרבה ניסים ונפלאות, וכאשר מתבוננים בניסים ונפלאות שעשה עמנו השי"ת על ידי כן נתחזק באמונה ובטחון.

הנה הרה"ק מרוז'ין זי"ע אמר שבעקבתא דמשיחא יהיה קשה לאחוז באמונה, כמו אחד שמטפס על כתלים

השי"ת אתנו בכל מצב

לכבוד ה' יתברך כדרך האוהב הנאמן, הוא מפיל עצבות בלב האדם, ומביאו לחשוב שזו המצוה או זה הענין אינו שייך לפי מדרגתו, ורק לקדושים אשר בארץ הוא, אבל לא לקטנים כמוהו, ומעלה היצר בזכרוננו את החטאים אשר עשה בימי קדם, ואף שכמה פעמים כבר התחרט והתמרמר על זה, דבר זה משכיחו, והוא אינו מזכירו רק בדבר שנאות לו לענינו לשיטתו כדי להקטינו ולהשפילו בדעתו, שלא תהיה לו שום תשוקה למצוה ההיא.

ואף כאן, כשבאו המרגלים לתור את הארץ, התגבר היצר עליהם לומר, כדי לנצח עם רב כזה וגבורים כאלו, צריך להיות בעלי זכות גדולה עד מאד, ואינו ראוי לאנשים כמונו, שזה מקרוב עשינו העגל וגם אכלנו בשר תאוה. וזאת אף שכבר עשו על כך תשובה ובכו בכי רב. (כדאיתא בפרקי דרבי אליעזר שביום האחרון של הארבעים יום שעלה משה להר, שהיו יודעים שלמחר ירד מן ההר, לנו בתענית כל ישראל, והלכו למחר לקבל פניו ברדתו ובכו בכי רב, ונתבשר להם שהקדוש ברוך הוא מחל להם, ונקבע זה להם ליום מחילה לדורות).

ולזה אמרו המרגלים (במדבר יג, כז), "באנו אל הארץ אשר שלחתנו, וגם זבת חלב ודבש היא, וזה פריה, אפס כי עז העם הישב בארץ וגו', וגם ילידי הענק

מין החפץ חיים זי"ע בסוף ספרו שמירת הלשון מבאר על פי סדר הפרשיות את חומרת חטא לשון הרע, ובפרשת שלח (פי"ט - בשנה מעוברת הוא נלמד מר"ח מנ"א ועד ח' מנ"א) מאריך החפץ חיים לבאר, ובתוך אריכות הדברים מבאר החפץ חיים מה היה יסוד חטא המרגלים, במה שבאו וטענו (במדבר יג, כח) 'אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם', שהרי ראו בעצמם איך שהשי"ת הכה את מצרים בעשר מכות, וגם הטביע את מצרים בקריעת ים סוף, וראו הניסים הגדולים בירידת המן והבאר וענני הכבוד, ולמה חששו מפני המלחמה עם הל"א מלכים, וביותר קשה הענין שכל בני ישראל חששו מהם, ואף גדולי ישראל הלכו עמהם, וכמו שנאמר 'ותשא כל העדה' וגו' (שם יד, א), ופירש רש"י, 'סנהדראות', ומה היה חששם הגדול.

ומבאר החפץ חיים שטענת המרגלים היתה, שהנה ידוע שדרך היצר להתהפך בתחבולותיו, ולכך הוא יושב על שני מפתחי הלב (ברכות סא, דהיינו שלפעמים הוא מטיל גאות בלב האדם לחשב בנפשו שהוא מיראי ה', ואפשר אף מאוהביו, וכשהוא מתבונן באדם ורואה שהוא רוצה להתחזק באיזה ענין

חזק הוא ממנו, כביכול אינו יכול להוציא את כליו משם. והיתה כוונתם לומר, אימתי הקדוש ברוך הוא מגרש את האומה, כשמוצא אחרת שהיא טובה הימנה, הוא נותן להם כח לכלותם ולהוריש את מקומם, אבל כגון אנו, שאנו חוטאים גדולים בעגל ובבשר תאוה, לא יכלה השי"ת עבודנו אומות גדולות כאלו, ומה שהבטיח הקדוש ברוך הוא לתת לנו את הארץ, הוא דוקא אילו היינו זכאים בגדר צדיקים, או אז היה מגרש מפנינו את האויב, והיה נותן לנו רשות להשמידם.

והנה כאשר ראו המרגלים שהעם פוסחים על שתי הסעיפים, כי יש מהם שנתקבלו דברי כלב באזניהם, הוציאו דבה על הארץ ואמרו (שם לב), 'הארץ אשר עברנו בה לתור אתה', רצו לומר, דקדקנו מאד וראינו שאוירה רע מאד, ומזקת לבריות, ולא נשארו בה כי אם הגבורים הגדולים, ובדרך רמז רמזו, שכאשר תבואו לארץ ישראל שהיא מקודשת מאד, מדת הדין שורה בה, כי אינו דומה מי שאינו עושה רצון המלך חוץ לפלטין, למי שעובר על רצונו בתוך פלטין שלו, ועל כן אין יכולים להתקיים בה כי אם צדיקים גמורים, ואין אנו במדרגה זו, על כן אינה כדאית לנו. 'ושם ראינו את הנפילים וגו'', ונהי בעינינו כחגבים'. רצו לומר, ונמס לבבנו, ואף אתם אם תבואו שמה, ימס לבבכם מפני הפחד, וממילא גם השמירה

ראינו שם, עמלק יושב בארץ הנגב", וכוונתם לומר, שצריך לזה לזכותו של משה רבנו עליו השלום, כמו שהיה מכבר, והוסיפו ואמרו, מי יודע אם יחיה עד אז, כי היה להם גילוי דעת מנבואת אלדד ומידד (סנהדרין יז), ומלבד זה, 'והחתתי והיבוס' וגו', כלומר, שכדי לנצח את כל העמים קודם שנבוא לארץ ישראל גם לזה צריכים זכות גדולה, ובפרט לבוא אל העם בארץ ישראל ולהתגבר שם עליהם.

'ויהס כלב את העם אל משה' (שם ל), וכפירוש רש"י שהשתיקם, שאמר להם: 'וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם, והלא קרע לנו את הים והוריד לנו את המן' וכו', וכוונתו, אילו בא הקדוש ברוך הוא עמנו בדין, לא היה נקרע לנו הים ולא הוריד לנו את המן, כי גם בים לא היה מצבנו כראוי, כמו דכתיב (תהלים קו, ז), 'וימרו על ים בים סוף'. וכן על המן היה בתחילה את המתלוננים, וכן כל אותה העת עד כעת בזמן מעשה המרגלים, וכמו שאמר משה רבינו עליו השלום אחר כך (במדבר יד, יט), 'סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך, וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה'. ואף כעת 'עלה נעלה' לארץ ישראל כמו שאמר משה, 'ויירשנו אותה' כאשר נבוא שם.

אבל 'והאנשים אשר עלו עמו אמרו, לא נוכל לעלות אל העם', היינו אפילו לעלות לא נוכל, כמו שאמרו מתחלה, 'עמלק יושב בארץ הנגב והחתני וגו' כי

רק באופן שתהיה צדיק, אלא אומר לו, לא אושיעך אם תהיה מורד ח"ו, ולזה סיימו יהושע וכלב דבריהם ואמרו 'אך בה' אל תמרדו'. 'וכל זמן שאין האדם מורד בהקדוש ברוך הוא לעקור מצוותיו בכונה, יוכל לקוות לכל טוב'. ומה שאתם מיראים את העם, כי שם ישנם אנשי מדות וענקים (שם), 'אל תיראו את עם הארץ, כי לחמנו הם', וכי אם יזדמן לפני האדם לחם גדול לאכילה, שהוא גבוה כמאה אמה, יהיה ירא מגשת אליו? הלא אין בו רוח חיים שיוכל להילחם עמו, ולהפך, הוא מזומן לפניו לאכלו ולהנות ממנו. אף כאן, 'סר צלם מעליהם', שהקב"ה הפיל עליהם אימתה ופחד, והם נתונים לפניו לאכילה, כמו דכתיב (דברים ז, טז), 'ואכלת את כל העמים'. כי הענקים, עם כל תקפם וגבורתם, נכנע לבם יותר משאר העם, והיו נחבאים בהרים ובערים ה בצורות, וכמו דכתיב (יהושע יא, כא), 'ויבא יהושע בעת ההיא, ויכרת את הענקים מן ההר, מן חברון, מן דביר מן ענב ומכל הר יהודה'. וכן, 'וילך יהודה אל וכו' בחברון וגו' ויכו את ששי ואת אחימן ואת תלמי".

ומסיים החפץ חיים שמין יצר הרע זה של מרגלים נמצא גם אצלנו, והוא, דאם נבוא לאיש הישראלי ונאמר לו, מאמין אתה שיש שכר גדול למקיימי התורה, ישיב לך, בודאי אני מאמין באמונה שלמה, שיפה שעה אחת של

העליונה תסור מכם, כי שמירתו יתברך היא לפי גדר בטחונו של האדם בו, כידוע.

'ותשא כל העדה' וגו', ופירש רש"י, 'סנהדראות'. והענין הוא, כי באמת ככל שהאדם חשוב יותר, הוא מכיר יותר בערכו הדל, וכמו שאנו אומרים בכל יום בתפילת שחרית, 'הלא כל הגבורים כאין לפניך, ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל' וכו'. ועל כן הוא שפל בעיניו ביותר, כמו שמצינו שאמר דוד המלך (תהלים כב ז), "ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם", ולכן, כאשר הציעו לפניהם המרגלים בדבריהם, שדורם אינו חשוב בעיני ה' מצד רוע מעשיהם וקשיות ערפם, ואינם ראויים שיעשה להם נס להתגבר על אנשים ענקים כאלו, ממילא נתקבל הדבר מאד בעיניהם.

והנה על שתי הטענות האלו השיבו יהושע וכלב בקצרה, על מה שאתם מוציאים דבה ואומרים, שדקדקתם היטב לראות וראיתם שאוירה רע, גם אנחנו עברנו לתור אותה ודקדקנו לראות, וראינו (במדבר יד ז) ש"טובה הארץ מאד מאד" וגו'.

ובענין טענתכם הראשונה, שהבטחת הקדוש ברוך הוא בנתינת הארץ היא דוקא אם נהיה צדיקים, טענה זו היא טעות מעיקרה. 'שהקדוש ברוך הוא אינו מדקדק על האדם לומר, אושיעך

שלא לבטל ח"ו בידים מצוות עשה של תורה שלא לקיימן, ולא לעבור ח"ו בידים על הלאוין שבתורה. אבל אם איננו מורד, בודאי יזכה למעלה באופן היותר נעלה.

וכאשר רואה היצר שבאופן זה לא יוכל לפתות את האדם, מתחיל לפתותו בפנים אחרים. אמת, שהקדוש ברוך הוא מתרצה לאדם אם רק יקבע עתים לתורה, אבל תדע, שכאשר תבוא ליתן דין וחשבון לפני כסא הכבוד, שם מדקדקים מאד בענין לימוד התורה. וכמו כן בענין קיום המצוות, אם היה כהוגן ובלי שום פניה כלל, וגם באופן הלימוד, ישאלוהו האם הפסקת באמצע בדברי שיחה בטלה, וכחאי גוונא שאלות חזקות המטרידות את האדם, ואתה ידעת שאלקי השמים הוא אלקים אמת, ומי יוכל לזכות בדין, כי אם צדיקים גמורים. הנה בכל טענות אלה בא היצר הרע על האדם כדי לייאשו ולהקטין ערכו בעיניו, כדי שיהיה מתרשל מעבודת ה' יתברך. והנה, אף שבאמת כל אלו הטענות הן צודקות, אבל היצר הרע משכיח מהאדם שהקב"ה שהוא **אוהב חסד ורוצה ליזכות בריותיו**, ברא בשביל זה את **התשובה**, שהיא קדמה לעולם. ועל כן, אם מצא את עצמו שעשה את המצוה או לימוד התורה שלא כהוגן כל כך, צריך תיכף להתחרט על כך ולקבל על להבא להתנהג כהוגן.

קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. ואם תאמר לו, אם כן, מדוע אתה מתרפה מלימוד התורה, וממילא אתה בא לידי רפיון גדול בקיום המצוות, ישיב לך, אמת, אשרי מי שזוכה ללמוד התורה ולקיים מצוותיה, ויזכה בזה לעונג גדול של חיי העולם הבא, אבל מי יוכל לזכות לזה, אם לא אנשים יחידים בעולם, כי לזה צריך להפקיר כל כוחות הגוף, עד שלא יהיו חיי חשבון אצלו כלל, דהינו שצריך לפרוש מכל עניני העולם הזה ולישב בבית המדרש יומם ולילה, ויהיו כל מחשבותיו דבוקות בה' ובתורתו, ולהנהיג כזו צריך להיות איש קדוש, ורק איש במדרגה כזאת זוכה לגן עדן, אבל לא אנשים פשוטים כמוני.

אכן באמת מחשבה זו היא טעות מעיקרה. שלא חייבה תורה לבעל הבית שילמד כל היום וכל הלילה ולא יתעסק בעסק כלל, אלא יכול לעסוק בעסקיו רק שיקבע עתים לתורה. אכן דבר זה ציותה התורה, שיהיה העסק באמונה ובלי תרמית, כמו שאמרו חז"ל (שבת לא, א), ששואלין לו לאדם, 'נשאת ונתת באמונה', 'קבעת עתים לתורה', וכן לכל המצוות. וכאשר נתבונן היטב נמצא, שלא החמירה התורה כלל על האדם, וזהו מה דכתיב בקרא (מזכר ו ג), "עמי, מה עשיתי לך ומה הלאתיך, ענה ב". רק העיקר צריך להזהר שלא להיות חס ושלום מורד במלכו של עולם, דהיינו

בין כך ובין כך קרואים בנים

לדרוש קל וחומר, ומה במקום שנאמר 'אותם' דורשים אל תקרי אותם אלא אתם, אתם אפילו שוגגין אפילו מזידין ואפילו מוטעין, קל וחומר במקום שנאמר 'אתם', **בנים אתם** לה' אלקיכם, בודאי הכוונה היא לכל המצבים, אפילו שוגגין אפילו מזידין אפילו מוטעין, תמיד נחשבים בני ישראל בנים לה' אלקיכם, וזהו בין כך ובין כך אתם קרוים בנים.

וכן מבארים בשם בעל הברית כהונת **עולם** (הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקארעץ זצוק"ל) על מה שנאמר **בנים אתם לה' אלקיכם**, וסמין ליה **לא תתגודדו**, ענין לא תתגודדו הוא ענין החיכוך, והנה החיכוך מורה על ענין הספק, וכמו שיש הלשון בחז"ל 'רבי עקיבא היה חוכך בזה', והכוונה שלא יהיה האדם 'חוכך בדעתו' ומסתפק אם הוא בכלל בנים אתם, לפי שזה ודאי אשר בנים אתם לה' אלקיכם, ללא שום ספק.

והנה **בני"ם** בגימטריא **אמונ"ה**, שכן האדם צריך להאמין בדבר זה שבכל מצב שהוא בין כך ובין כך אתם קרוים בנים.

וכאשר אנו בנים למקום, הרי אנו זוכים לקבל את ההשפעה של בנים מאביהם, ובכל מצב שהוא אין השי"ת עוזב את בניו חביביו, וכאשר ידע האדם

מבואר מאריכות לשונו של החפץ חיים שמלבד האמונה בהשי"ת צריך האדם שיהיה לו גם **אמונה בעצמו**, והיינו שידע עד כמה חשוב הוא לפני השי"ת, וכמה חשוב כל מעשה שהוא עושה לפני השי"ת, ואמרו **בגמרא** (קידושין לו.) 'תניא, בנים אתם לה' אלהיכם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרוים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרוים בנים, דברי רבי יהודה, רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בנים שנאמר בנים סכלים המה ואומר בנים לא אמונ' בם, ואומר [הפסוק מההפטרה בשבת חזון] זרע מרעים בנים משחיתים', וכתב **בבניהו בן יהוידע** (להגה"ק ה'בן איש חי' זצ"ל) 'נודע מה שכתב הרשב"א ז"ל בתשובה, אע"ג דקיימא לן רבי יהודה ורבי מאיר הלכה כרבי יהודה, הכא קיימא לן כרבי מאיר, משום דדייק קראי כוותיה'. ואמרו **צדיקים** שיש לפרסם את דברי הרשב"א הללו, כדי שידע האדם את חשיבותם של בני ישראל.

ויש להוסיף על זה, מה שמבאר המגיד מקו'ניץ זי"ע על הפסוק (ויקרא כג. ב) אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם, ודרשו חז"ל (ר"ה כה.) אל תקרי אותם אלא **אתם**, אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין, אתם אפילו מוטעין. ואמר על זה המגיד מקו'ניץ שיש

דוד המלך אמר בתהלים (קב, יד-טו)
'אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי
בא מועד. כי רצו עבדיך את אבניה ואת
עפרה יחנו', מבאר בספר הכוזרי, 'רצו'
לשון רצון, שכאשר יהיה לבני ישראל
הרצון לזכות לישועה ולגאולה אזי יהיה
מועד הגאולה.

ועכשיו כשבני ישראל חפצים ורוצים
בגאולה, יהי רצון שזוכה בקרוב לגאולה
שלימה בביאת המשיח ובנין בית
מקדשנו ותפארתנו.

מתוך אמ"ק כ"ק מרן אדמו"ר
שליט"א מבאין - מוצאי תשעה באב
תשפ"ד

אמש לאחר הקינות סיפרו בדרשה
כמה סיפורים בענין המסירות נפש של
בני ישראל שמסרו נפשם גם כשהיו
במצבים הקשים ביותר, זקני הרה"ק
מרז"ץ זי"ע אמר, העבודה של מסירות
נפש אין הכוונה רק על ידי מסירות נפש
באופנים גדולים, אלא גם בזמננו, 'כל
משהו שהאדם מתגבר כנגד היצר הרע,
הרי זה גם כן בחינה של מסירות נפש',
וענין זה שייך במחשבה בדיבור
ובמעשה, כשהאדם מונע עצמו
מלשמוע מה שאסור לשמוע, כשהאדם
נזהר בשמירת עינים בכל מקום שהוא
הולך ובכל מקום שהוא פונה, כשהאדם
שומר את דיבורו שלא להכשל בדיבור
של ליצנות ולשון הרע ושאר דיבורים

שהוא נחשב בן למקום, על ידי כן
תעלה ויתרומם בכל הנהגותיו.

וכן אמר הרה"ק רבי שלמה מקרלין
זי"ע שהחטא החמור ביותר של האדם
הוא כשנשכח ממנו שהוא בן המלך.

וכן מבואר בספה"ק על הפסוק (משלי
ג, יא) 'מוסר ה' בני אל תמאס', 'מוסר
ה', - המוסר שה' אומר לך הוא 'בני',
דע שאתה בני, 'אל תמאס', תדע שאינך
נמאס אצל השי"ת אפי' כשאתה נכשל
בעוונות, ועל כן בכל מצב שאתה נתון
תגיל ותשמח שמזרע ישראל אתה - בן
המלך.

וכן ביאר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מבאין במוצאי תשעה באב תשפ"ב,
שתיכף בשבת לאחר תשעה באב
קוראים בתורה את הפרשה הראשונה
של קריאת שמע, בה נאמר **ושננתם
לבניך** (דברים ו, ז), והרמז בזה הוא,
ושננתם, דבר זה יחזור וישנן האדם
תמיד, **לבניך**, שאנו 'בניך', כי דבר זה
צריך האדם לזכור בכל מצב אשר אנו
בניך ואתה **אבינו**, וענין זה נוגע בכל
הזמנים, וכמו שמסיים הפסוק 'בשבתך
בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך',
שבכל מקום שנמצא האדם ובכל מצב
שנמצא ידע שאנו בנים, 'בנים אתם לה'
אלקיכם'.

אסורים, כל ענין של שמירה נחשב כמסירות נפש, כי מהו **מסירות נפש**, נפש לשון **רצון**, וכמו שנאמר אם יש את רצוננו (אבות ב, ד), זהו מסירות נפש'.
נפשכם (בראשית כג, כ), 'כשהאדם מבטל את רצונו עבור רצון ה', בטל רצונך מפני רצונו (אבות ב, ד), זהו מסירות נפש'.

